

**TRABZON ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
MÜZİK EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**GÜZEL SANATLAR LİSELERİNDEKİ BİREYSEL SES EĞİTİMİ
DERSİNİN HEDEFLERİNE ULAŞMA DÜZEYİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ (TRABZON İLİ ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Melek YILDIZ

**TRABZON
Temmuz, 2021**

**TRABZON ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
MÜZİK EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**GÜZEL SANATLAR LİSELERİNDEKİ BİREYSEL SES EĞİTİMİ
DERSİNİN HEDEFLERİNE ULAŞMA DÜZEYİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ (TRABZON İLİ ÖRNEĞİ)**

Melek YILDIZ

**Trabzon Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nce Yüksek
Lisans Unvanı Verilmesi İçin Kabul Edilen Tezdir.**

**Tezin Danışmanı
Prof. Dr. Cahit AKSU**

**TRABZON
Temmuz, 2021**

Trabzon Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Bu çalışma jürimiz tarafından Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir. 12 / 07 / 2021

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Cahit AKSU

Üye : Doç. Dr. Sıtkı AKARSU

Üye : Doç. Dr. Zuhâl DİNÇ ALTUN

Onay

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Hakan Şevki AYVACI
Enstitü Müdür V.

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Tezimin içerdiği yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadığımı; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalardan bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yaptığımı ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi, ayrıca bu çalışmanın Trabzon Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığımı ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonuca razı olduğumu bildiririm.

Melek YILDIZ
12/ 07/ 2021

ÖN SÖZ

Her müzik öğretmeni ve adayının en kıymetli enstrümanı sesidir. Ve bu kıymetli enstrümanı geliştirmek de oldukça önemli bir mevzudur. Mesleki hazırlık sürecinin bir parçası olan güzel sanatlar liselerinde verilen bireysel ses eğitimi dersi, eğitim sürecinde bireye bilişsel, duyuşsal ve devinişsel alanlarda gelişim sağlamaktadır. Bu araştırmanın amacı, Güzel Sanatlar Liseleri Müzik Bölümleri 10. Sınıfında Okutulan “Bireysel Ses Eğitimi” dersinin bilişsel, devinişsel ve duyuşsal alan kazanımlarına ulaşp ulaşmadığının tespitini yapmaktır.

Araştırmamı gerçekleştirme sürecinde benden desteklerini esirgemeyen, önerileri, bilgi birikimi ve her zaman yapıcı yönlendirmeleriyle bana yol gösteren değerli danışmanım Sayın Prof. Dr. Cahit AKSU’ ya sonsuz teşekkür ederim. Çalışma sürecinde fikirlerine ihtiyaç duyduğum kıymetli öğretmenlerim, çalışmamı gerçekleştirdiğim Güzel sanatlar lisesinde eğitim veren kıymetli hocalarım ve 10. Sınıf öğrencilerine teşekkürlerimi sunuyorum. Attığım her adımda, her zaman arkamda desteği ile yanımda olan sevgili annem ve babama, kardeşlerime sevgi ve saygılarımı sunarım.

Temmuz, 2021

Melek YILDIZ

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
ÖZET.....	vii
ABSTRACT	viii
TABLolar LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	x
1. GİRİŞ	1
1. 1. Araştırmanın Amacı	2
1. 2. Araştırmanın Önemi.....	2
1. 3. Varsayımlar	3
1. 4. Sınırlılıklar	4
1. 5. Tanımlar	4
2. LİTERATÜR TARAMASI	5
2. 1. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi	5
2. 1. 1. Müzik Eğitimi	5
2. 1. 2. Müzik Eğitiminin Fonksiyonları	6
2. 1. 3. İnsan Sesi ve Özellikleri	6
2. 1. 4. Ses Eğitimi Kavramı ve Türleri	7
2. 1. 5. Şarkı Söyleme Eğitimi	7
2. 1. 6. Şan Eğitimi.....	8
2. 1. 7. Koro (Toplu Ses) Eğitimi.....	8
2. 1. 8. Konuşma Eğitimi	9
2. 1. 9. Müzik Eğitiminde Sesi Yeri ve Önemi	9
2. 1. 9. 1. Örgün Temel Müzik Eğitiminde Ses Eğitiminin Yeri ve Önemi.....	9
2. 1. 9. 2. Mesleki Müzik Eğitiminde Ses Eğitiminin Yeri ve Önemi	11
2. 1. 10. Güzel Sanatlar Lisesi	13
2. 1. 11. Öğretim Programı ve Program Unsurları.....	13
2. 1. 11. 1. Hedef.....	14
2. 1. 11. 2. İçerik	14
2. 1. 11. 3. Öğrenme-Öğretme Durumları.....	15
2. 1. 11. 4. Ölçme-Değerlendirme.....	15

2. 1. 12. Güzel Sanatlar Lisesi Müzik Bölümü Öğretim Programı	16
2. 1. 13. GSL Bireysel Ses Eğitimi Öğretim Programlarındaki Gelişimi ve Dersin Öğretim Programındaki Temel İlkeler	18
2. 1. 14. GSL Bireysel Ses Eğitimi Dersi Ders Kitabının İncelenmesi.....	19
2. 2. Literatür Taramasının Sonucu.....	21
3. YÖNTEM.....	24
3. 1. Araştırma Modeli	24
3. 2. Çalışma Grubu	24
3. 3. Verilerin Toplanması	25
3. 3. 1. Kullanılan Düzey Belirleme Testine İlişkin Temel Bilgiler	25
3. 3. 2. Kullanılan Tutum Ölçeğine İlişkin Temel Bilgiler	25
3. 3. 3. Kullanılan Performans Gözlem Formuna İlişkin Temel Bilgiler.....	26
3. 4. Verilerin Analizi	27
4. BULGULAR.....	28
4. 1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	28
4. 2. İkinci Alt Problem İlişkin Bulgular ve Yorum.....	32
4. 3. Üçüncü Alt Problem İlişkin Bulgular ve Yorum	34
4. 4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	37
4. 4. 1. Bilişsel Alan Kazanımlarına İlişkin Uygulama Sonuçları ile Cinsiyet Değişkeni Farklılaşmasına İlişkin Bulgular	38
4. 4. 2. Devinişsel Alan Kazanımlarına İlişkin Uygulama Sonuçları ile Cinsiyet Değişkeni Farklılaşmasına İlişkin Bulgular	38
4. 4. 3. Duyuşsal Alan Kazanımlarına İlişkin Uygulama Sonuçları ile Cinsiyet Değişkeni Farklılaşmasına İlişkin Bulgular	39
5. TARTIŞMA	40
6. SONUÇLAR ve ÖNERİLER	44
6. 1. Sonuçlar	44
6. 2. Öneriler	45
6. 2. 1. Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler.....	45
6. 2. 2. İleride Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler.....	46
7. KAYNAKLAR.....	47
8. EKLER.....	50
9. ÖZ GEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİLERİ	58

ÖZET

Güzel Sanatlar Liselerindeki Bireysel Ses Eğitimi Dersinin Hedeflerine Ulaşma Düzeyinin Değerlendirilmesi (Trabzon İli Örneği)

Bu araştırmanın amacı, Güzel Sanatlar Liseleri Müzik Bölümleri 10. Sınıfında Okutulan “Bireysel Ses Eğitimi” dersinin bilişsel, devinişsel ve duyuşsal alan kazanımlarına ulaşım ulaşımadığının tespitini yapmaktır. Araştırma “Betimsel Araştırmalardan Tarama (Survey) modeli” ile ve Trabzon Akçaabat Güzel sanatlar lisesi 10. Sınıfında öğrenim gören 16 öğrencilik çalışma grubuyla yürütülmüştür.

Çalışmadan başlıca şu sonuçlar elde edilmiştir. Güzel Sanatlar Lisesi Müzik Bölümünde okutulan 10. Sınıf “Bireysel Ses Eğitimi” dersi öğretim programı, bilişsel alan kazanımlarını gerçekleştirme boyutunda etkisiz kalmaktadır. Programın duyuşsal alan kazanımlarının olumlu olduğu ancak bu düzeyin süreç başında da yüksek olmasından dolayı, oluşan olumlu tutumun süreçten değil süreç dışı diğer etkenlerce de şekillendirilmiş olabileceği tespit edilmiştir. Dersin devinişsel alan kazanımlarının süreç içinde geliştiği ancak bu gelişimin istenilen düzeyde gerçekleşmediği ve kazanım düzeylerinin bilişsel alanda olduğu gibi tam öğrenme sınırının altında gerçekleştiği tespit edilmiştir. Bireysel ses eğitimi dersi öğretim programı devinişsel alan kazanımlarını oluşturmada da etkili olamamaktadır. Güzel Sanatlar Lisesi Müzik Bölümünde okutulan 10. Sınıf “Bireysel Ses Eğitimi” dersinin bilişsel, devinişsel ve duyuşsal alan hedeflerinin gerçekleşme düzeyleri ile öğrencilerin cinsiyeti arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir. Araştırma bulgularına göre, özellikle ülkemizde güzel sanatlar liselerindeki bireysel ses eğitimi dersine dönük bilgi, beceri ve tutumların, planlandığı şekilde oluşturulmasında önemli sorunlar mevcutken, elde edilen olumsuz sonuçlar üzerinde; özellikle bu araştırmanın pandemi süreci içinde yapılmış olmasının ve bu süreçte başlanılan uzaktan eğitim uygulamalarının beraberinde getirdiği pek çok sorunun yansımalarının da etkili olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Müzik Eğitimi, Güzel Sanatlar Lisesi, Bireysel Ses Eğitimi, Hedefler, Ölçme ve Değerlendirme

ABSTRACT

Evaluation of the Level of Achievement of the Goals of the Individual Voice Training Course in Fine Arts High Schools (Trabzon Province Example)

The aim of this research, is to determine whether the "Individual Voice Training" lesson instructed in the 10th grade of Fine Arts High Schools Music Departments has achieved cognitive, psychomotor and affective Domain attainment. The research was carried out via the "Survey model from Descriptive Research " and with a study group of 16 students studying at the 10th grade of Trabzon Akçaabat Fine Arts High School.

The following main results were obtained from the study. The 10th Grade "Individual Voice Training" course curriculum taught in the Fine Arts High School Music Department is ineffective in realizing the cognitive domain attainment. It was determined that the affective domain attainment of the program were positive, but since this level was high at the beginning of the process, the positive attitude formed may have been shaped not by the process but by other factors outside the process. It was determined that the psychomotor domain attainment of the course developed in the process, but this development did not happen at required level and the acquisition levels were below the mastery learning limits as in the cognitive domain. The individual voice training course curriculum is not effective in creating the psychomotor domain attainment. No significant relationship was found between the realization levels of the cognitive, psychomotor and affective domain attainment of the 10th Grade "Individual Voice Education" course taught in the Fine Arts High School Music Department and the gender of the students. According to the research findings, while there are important problems in the formation of the knowledge, skills and attitudes towards the individual voice training course in fine arts high schools especially in our country. It is thought that this research especially was carried out during the pandemic process and the reflection of many problems brought about by the distance education applications started in this process are also effective on the negative results.

Keywords: Music Education, Fine Arts High School, Individual Voice Education, Goals, Measurement and Evaluation

TABLÖLAR LİSTESİ

<u>Tablo No</u>	<u>Tablo Adı</u>	<u>Sayfa No</u>
1.	Güzel Sanatlar Lisesi Müzik Bölümü Okutulan Ortak Dersler Tablosu	17
2.	Güzel Sanatlar Lisesi Bireysel Ses Eğitimi 10. Sınıf Ders Kitabının İçeriği.....	20
3.	Öğrencilerin Tanımlayıcı Özelliklere Göre Dağılımı	24
4.	Basıklık ve Çarpıklık Değerleri.....	27
5.	Düzey Belirleme Testi Ön-Son Uygulama Aritmetik Ortalamaları	28
6.	Düzey Puanının Dönem Öncesi ve Dönem Sonrası Karşılaştırılması.....	29
7.	Düzey Belirleme Testine Verilen Yanıtlarının Dönem Başı ve Dönem Sonu Değerlendirmelere Göre Dağılımı.....	30
8.	Performans Gözlem Formu Ön-Son Uygulama Aritmetik Ortalamaları.....	32
9.	Performans Puanının Dönem Öncesi ve Dönem Sonrası Karşılaştırılması.....	33
10.	Performans Ölçütlerinin Dönem Başı ve Dönem Sonu Karşılaştırılması.....	33
11.	Tutum Puanlarının Dönem Başı ve Dönem Sonu Karşılaştırılması	35
12.	Tutum İfadelerine Verilen Yanıtların Dönem Başı ve Dönem Sonu Karşılaştırılması.....	36
13.	Düzey Belirleme Testi Puanlarının Cinsiyete Göre Farklılaşma Durumu	38
14.	Performans Puanlarının Cinsiyete Göre Farklılaşma Durumu	38
15.	Tutum Puanlarının Cinsiyete Göre Farklılaşma Durumu.....	39

ŞEKİLLER LİSTESİ

<u>Şekil No</u>	<u>Şekil Adı</u>	<u>Sayfa No</u>
1.	Bilişsel alan düzey belirleme testi sonuçlarına ilişkin diyagram.....	28
2.	Performans ölçümlerine ilişkin diyagram.....	32
3.	Tutum puanına ilişkin diyagram.....	34

1. GİRİŞ

Güzel Sanatlar Liseleri Müzik Bölümlerinde okutulmakta olan “Bireysel Ses Eğitimi” dersi, insan sesiyle müzik yapma etkinlikleri ile yakından ilişkili bir derstir. Bu dersin temel amacı; mesleki müzik eğitime hazırlık konumunda olan ve dört yıllık bir müzik eğitimi sürecini çevreleyen ses müziği konusunda, öğrencilerde istenilen bilgi, beceri ve tutumları oluşturmaktır.

Bireysel Ses Eğitimi dersi; İlgili dersin öğretim programında vurgulanan “müziği bireysel veya toplu yapabilme, dinleme, söyleme ve ritimsel etkinliklerle müzik yapabilme ve kendini müzik yoluyla ifade edebilme” davranışlarını kazandırma yolunda ilgili eğitim basamağının en önemli derslerinden biri konumundadır.

Özellikle öğrencilerin kendilerini daha çok ses müziği ile ifade etme uğraşlarının yoğun olduğu ancak anatomik olarak ses değişim dönemine rastlayan bu aşamada öğrencilerin şarkı söyleme ve ses eğitimi ilkeleri konusunda bilinçli olmaları oldukça önemlidir.

“Ses eğitimi; bireylere konuşma ve şarkı söylemede seslerini doğru, etkili ve güzel kullanabilmek için gereken davranışların kazandırıldığı, içinde konuşma, şarkı söyleme ve şan eğitimi gibi alt ses eğitimi basamaklarını barındıran, disiplinler arası bir özel alan eğitimidir” (Töreyin, 2018, s. 82).

“Ses eğitimi; kişi veya kişilerde, doğru nefes alma, anatomik yapıya uygun duruş sergileme ve etkili şarkı söyleme konularında olumlu yönde istendik davranış değiştirme ve geliştirme sürecidir. Bu süreçte, geliştirilen kabiliyetlerin ve kazanımların sanatsal boyutta da kullanımını sağlamak amaçlanmaktadır” (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı [TTKB], 2016, s. 4).

“Bireysel Ses Eğitimi” dersi, Güzel Sanatlar Liseleri (Müzik) 2016-2017 Eğitim-Öğretim Yılı Haftalık Ders Çizelgesinde bu ders sadece 10. sınıflar için öngörülmüştür. Dersin öğretim programında, aşağıdaki açıklamalar verilmiştir.

“Bireysel Ses Eğitimi Dersi Öğretim Programı, temel ses eğitiminin amacı doğrultusunda Türkçeyi doğru kullanma, solunum tekniklerini uygulama, sesini tanıma, doğru ve etkili kullanma, ait olduğu türün özelliklerine uygun olarak halk türkülerini, Türk sanat müziği eserlerini, marşları, Türk ve dünya müziklerinden çeşitli eserlerin seslendirilmesini kapsamaktadır. Güzel Sanatlar Liseleri’nde öğrenim gören öğrencilerin ergenlik döneminde bulundukları ve seslerinin değişim sürecinde olduğu unutulmamalıdır. Bu dönemde yapılan tüm ses eğitimi uygulamalarında bu değişim süreci her daim göz önünde bulundurulmalı ve bu doğrultuda doğru ve sağlıklı ses üretme, güzel ve etkili konuşma, şarkı söyleme, sesini doğru kullanma ve koruma alışkanlığının kazandırılması amaçlanmalıdır” (MEB, TTKB, 2016, s. 4).

Güzel Sanatlar Lisesindeki ‘Bireysel Ses Eğitimi Dersi Öğretim Programı’nın Genel Amaçları aşağıdaki gibidir.

“Bireysel Ses Eğitimi Dersi Öğretim Programı 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’nun 2. maddesinde ifade edilen Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ile Türk Millî Eğitimin Temel İlkeleri esas alınarak hazırlanmıştır.

Bu programla öğrencilerin;

1. Konuşurken ve şarkı söylerken sesini doğru ve etkili kullanmaya ilişkin temel davranışları kazanmaları,
2. Ses sistemini oluşturan organ ve bölgeleri uyumlu kullanmaları,
3. Sağlıklı ses üreterek doğru, güzel ve etkili konuşmalarını ve şarkı söylemeleri,
4. Ses bozukluğuna sebep olan etkenleri tanıyarak ses sağlığını koruma becerisi geliştirmeleri,
5. Düzeylerine uygun eserleri müzikal duyarlılıkla seslendirmeleri,
6. Türk ve dünya müziği -28-07-2021 eserlerinden bir dağarcık oluşturmaları,
7. Bireysel ve grup çalışmalarında sorumluluk bilinci geliştirmeleri,
8. Ülkemizi ulusal ve uluslararası müzik etkinliklerinde temsil etmeleri amaçlanmaktadır” (MEB, TTKB, 2016, s. 5).

1. 1. Araştırmanın Amacı

Güzel Sanatlar Lisesi müzik bölümü 10. Sınıfında yer alan “Bireysel Ses Eğitimi” dersinin amaçlarına ulaşma düzeyinin belirlenmesi ve varsa aksayan unsurlarının neler olduğuna ilişkin tespitler ve bunlara dönük çözüm önerileri oluşturmak, bu çalışmanın temel amacıdır. Bu amaç doğrultusunda öncelikle ilgili dersin öğretim programı olan “Güzel Sanatlar Lisesi Bireysel Ses Eğitimi Dersi Öğretim Programı” (T.C., MEB, TTKB, 2016) kazanımları ve ilgili ders için hazırlanmış olan “Güzel Sanatlar Lisesi Bireysel Ses Eğitimi 10 Ders Kitabı” (Bayraktar, Bayraktar & Akın, 2018) ölçüt olarak alınmıştır. Bu kapsamda çalışma 4 alt problem ekseninde yürütülmüştür.

Birinci Alt Problem: Güzel Sanatlar Lisesi 10. Sınıf Bireysel Ses Eğitimi Dersi’nin Bilişsel Alan hedeflerine ulaşma düzeyi nedir?

İkinci Alt Problem: Güzel Sanatlar Lisesi 10. Sınıf Bireysel Ses Eğitimi Dersi’nin Devinişsel Alan hedeflerine ulaşma düzeyi nedir?

Üçüncü Alt Problem: Güzel Sanatlar Lisesi 10. Sınıf Bireysel Ses Eğitimi Dersi’nin Duyuşsal Alan hedeflerine ulaşma düzeyi nedir?

Dördüncü Alt Problem: 10. Sınıf Bireysel Ses Eğitimi Dersi kazanımlarının oluşmasında Ön Uygulama ve Son Uygulamalar arasında cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma mevcut mudur?

1. 2. Araştırmanın Önemi

Güzel Sanatlar Liselerindeki bireysel ses eğitimi dersleri ile ilgili yürütülen bazı bilimsel araştırmalarda, bu alanda yaşanan önemli sorunlar tespit edilmiştir. Yapılan akademik çalışmalar ile belirlenen sorunların bazıları kısaca aşağıdaki gibi verilebilir.

Yiğit (2016) “Güzel Sanatlar Lisesi Bireysel Ses Eğitimi Dersi Öğretim Programının Uygulamasında Karşılaşılan Sorunların Öğretmen Görüşleri ile İncelenmesi” isimli çalışmada; “bireysel ses eğitimi dersinin uygulaması sırasında sorunlar yaşandığı, ders saatinin yetersiz

bulunduğu, dersin bulunduğu dönemden daha önceki dönemlerde de okutulması gerektiği, öğretim programında bulunan alana özgü becerilerin kazanımlarının yeteri kadar sağlanamadığını” tespit etmiştir.

İstanbul ve Özçimen (2013) “GSSL Öğrencilerinin Bireysel Ses Eğitimi ve Koro Eğitimi Derslerinde Yaşadıkları Sorunların Ders Çizelgesi Açısından Değerlendirilmesi (Niğde Örneği)” isimli çalışmalarında; “Bireysel Ses Eğitimi ve Koro Eğitimi dersi öğretmen görüşleriyle, öğrenci görüşlerinin tutarlı olduğu, hedef kazanımları gerçekleştirmede ders saatlerinin yeterli olamadığı, 9. sınıftan itibaren Bireysel Ses Eğitimi ve Koro Eğitimi derslerinin haftalık ders çizelgesinde yer alması gerektiği” sonuçlarına ulaşmışlardır.

Mustan ve Sevinç (2011) “Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri Müzik Bölümü 12. Sınıf Öğrencilerinin Bireysel Ses Eğitimi Dersinde Karşılaştıkları Zorluklar” isimli çalışmalarında; özellikle Bireysel Ses Eğitimi ders saatleri ile ilgili olarak hem öğrencilerin hem de öğretmenlerin zorluk yaşadıklarını, öğrencilerin eğitim süresince öğrendiklerini uygulayabilecekleri ve kendilerine olan güvenlerini geliştirebilecekleri ortamlar olan, konser, dinleti gibi etkinliklerin yeterli oranda yapılmadığını tespit etmişlerdir.

Başaran-Tanrıöğür ve Temiz (2012) “Güzel Sanatlar ve Spor Liselerinde Bireysel Ses Eğitimi Ders Kitabının, Öğrenci Açısından İşlevselliğinin İncelenmesi” isimli çalışmalarında; Bireysel Ses Eğitimi ders kitabının kullanımına yönelik öğrenci görüşlerine göre, ders kitabının işlevsel olmadığı sonucuna varmışlardır.

Daha da çoğaltabileceğimiz bu araştırmalar bireysel ses eğitimi dersinin kazanımlarını gerçekleştirmede belli sorunlar yaşandığına işaret etmektedir.

Ayrıca bu araştırmanın yapıldığı 2020-2021 Eğitim-Öğretim Dönemi tüm dünyayı etkisi altına alan pandemi süreci ile çakıştığı için, çalışmanın ana problemi olmamakla birlikte, bu durumun eğitim süreçleri üzerindeki etkilerine ilişkin ipuçları sunma potansiyeli de bu çalışmayı önemli kılmaktadır.

Bu sorunların giderilmesine dönük daha somut ve kalıcı çözümler bulabilmek için bu dersin; bilişsel, duyuşsal ve devinişsel boyutları ile değerlendirilmesi ve oluşan sonuçlara göre sorunların daha çok hangi alanlarda yoğunlaştığının tespit edilmesi bu çalışmayı değerli kılmaktadır.

1.3. Varsayımlar

1. İlgili dersin, o ders için hazırlanmış öğretim programının direktifleri doğrultusunda işlendiği varsayılmıştır.
2. Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin ölçekleri samimi olarak cevapladıkları varsayılmıştır.

1. 4. Sınırlılıklar

1. Araştırma bu çalışma ekseninde hazırlanan ‘Düzey Belirleme Testi’, ‘Performans Gözlem Formu’ ve ‘Tutum Ölçeği’ nden elde edilen bulguların yorumlanması ile sınırlıdır.
2. Araştırma 2020-2021 eğitim öğretim yılında Trabzon Akçaabat Güzel sanatlar lisesi 10. Sınıfında öğrenim gören 18 öğrenci ile sınırlıdır.

1. 5. Tanımlar

Güzel Sanatlar Lisesi: “Güzel sanatlar liseleri, öğrencilere güzel sanatlarla ilgili temel bilgi ve beceriler kazandırmayı ve güzel sanatlar alanında nitelikli insan yetiştirilmesine kaynaklık etmeyi amaçlar” (MEB, 2019).

Bireysel Ses Eğitimi: “Ses eğitimi çeşitli bilimsel ve sanatsal disiplinlerle ortak çalışma alanı olan, insan sesini; konuşurken ve/veya şarkı söylerken belli yöntemleri kullanarak doğru kullanılmasına, beğendirmesine, etkilemesine ve korumasına ilişkin davranışları kazandırmak amacıyla, uygulanan bir eğitimidir” (Töreyn, 2008, s. 81).

Bilişsel Alan: Sönmez (2019) bilişsel alanın; “öğrenilmiş davranışlardan zihinsel yönü ağır basanların kodlandığı alan olduğunu ve her davranışın aynı zihinsel yoğunluğu içermeyeceğini belirtir.”

Duyuşsal Alan:

İlgi, tutum, motivasyon, akademik benlik, saygı, sevgi, hoşlanma, özgüven, değer verme, hoşgörü gibi duygusal eğilimlerle yakından ilişkili davranışlardan oluşur. Bunlar bağımsız birer hedef-davranış olarak belirlenmekle beraber bilişsel ve devinişsel alanlardaki davranışları kazanılmasını da kolaylaştırmaktadır (Doğan, 2007, s. 97).

Devinişsel Alan:

Sönmez (2019) devinişsel alanın öğrenilmiş becerilerin kodlandığı alan olduğunu, kişinin kaslarını, vücut organlarından birini, ya da birkaçını veya tümünü kullanarak bazı davranışlar ortaya koyduğunu ve bu tür davranışların doğuştan gelen, geçici ya da öğrenilmiş davranışlar olabileceğini belirtir.

Ölçme ve Değerlendirme:

“Eğitimde programların istenilen başarıyı gösterip gösteremediği, öğrencilerden beklenen bilgilerin, becerilerin ve tutumların gelişip gelişmediği, ölçme ve değerlendirme yoluyla tespit edilir. Ölçme ve değerlendirme ile eğitim ve öğretim sürecinin sürekli izlenmesi, her aşamada ortaya çıkan sorunların tespit ve düzenleme imkanı verir” (MEB, 2009, s. 94).

2. LİTERATÜR TARAMASI

2. 1. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi

Bu bölümde araştırmanın teorik alt yapısını betimlemeye dönük kavramlar, olaylar, olgular ve yapılmış çalışmalar ile ilgili literatüre ve literatür sonuçlarına yer verilmiştir.

2. 1. 1. Müzik Eğitimi

Bu araştırma; temelde müzik eğitimi ve özelde mesleki müzik eğitiminin bir alt kolu sayılabilecek olan güzel sanatlar liseleri müzik bölümlerindeki bireysel ses eğitimi dersi ile ilgili olduğu için, genelden başlayarak konunun problem durumunun açıkça ortaya koyulmasında yardımcı olacak temel kavram, genelleme ve ilkelerin tanımlanması gerektiği düşünülmüştür. Aşağıda bu kavram, genelleme ve ilkeler en genelden özele olacak şekilde ele alınmaya çalışılmıştır.

Ülkemizin önemli müzik eğitimcilerinden birisi olan Ali Uçan müziği ve müzik eğitimi şu şekilde tanımlamıştır. “Müzik, bireyi ve toplumu besleyen başlıca ‘insanca yaşam’ ve kültür damarlarından biridir. Müzik kültürü, bu damarlardan bireye ve topluma akan, kendine özgü bir kültürel özsu”dur. Müzik eğitimi ise bu damarı açan, işleten ve geliştiren bir süreçtir” (Uçan, 2005, s. 334).

Uçan şöyle devam eder:

Müzik eğitimi, temelde, bir müziksel davranış kazandırma, bir müziksel davranış değiştirme veya bir müziksel davranış değişikliği oluşturma, bir müziksel davranış geliştirme sürecidir. Bu süreç daha çok, eğitim gören bireyin (çocuğun/ gencin, öğrencinin) kendi müziksel yaşantısı temel alınır, bu temelden yola çıkılarak belirli amaçlar doğrultusunda planlı, düzenli ve yöntemli bir yol izlenir ve bu yola belirli hedeflere erişilir. Müzik eğitimi yoluyla birey ile çevresi, özellikle müziksel çevresi arasındaki iletişim ve etkileşimin daha sağlıklı, daha düzenli, daha etkili ve daha verimli olması beklenir (Uçan, 2005, s. 14).

“Müzik eğitimiyle kişi; sevmeyi, kendine ve başkalarına karşı saygılı olmayı, metodlu çalışmayı, düşünerek iş yapma alışkanlığını (şarkı ve nefes-ses eğitimi), toplu iş yapma alışkanlığını, sürekli akıl yürütme alışkanlığını vb. kazanmaktadır” (Karkın, 1984, s. 196).

Müziği eğitim boyutuna taşıırken, eğitilmiş bir insanın doğup geliştiği toplumda çok yönlü bir bütün olarak ele alındığını ve müzik eğitiminin de bu bütünün bir halkası olabildiğini görebilmekteyiz. Müzik bireyden topluma ulaşan bir yaşam sürecinde, bu süreci besleyen, destekleyen, geliştiren bir fonksiyonu yerine getirmekte ve müzik eğitimi ile bu amaca hizmet edilmektedir (Aksu, 2007, s. 22).

Müzik eğitimi, amaçları doğrultusunda birbirinden ayrılmak üzere üç türe ayrılır.

Genel müzik eğitimi, müzikle ilişkisi ne olursa olsun herkes için gereklidir ve herkese yöneliktir. Özengen müzik eğitimi, müziğe özel ilgisi, isteği ve yatkınlığı olup müziği kendisi için bir düşkü (hobi) alanı olarak seçenlere dönüktür. Mesleki müzik eğitimi ise müziğe üst

düzye de yetenekli olup müziği kendisine bir iş, meslek, ciddi-sürekli uğraş, görev alanı veya çalışma alanı olarak seçenlere-belirleyenlere yöneliktir (Uçan, 2005, s. 8).

Bu genel girişten sonra müzik eğitiminin işlevlerinden de kısaca bahsedilebilir.

2. 1. 2. Müzik Eğitiminin Fonksiyonları

Uçan (2005) müziğin işlevlerini; “Müziğin Bireysel İşlevi, Müziğin Eğitimsel İşlevi, Müziğin Toplumsal İşlevi, Müziğin Kültürel İşlevi ve Müziğin Ekonomik İşlevi” olacak şekilde gruplandırır ve şöyle der; “Herkes müzikle ilişkisinin biçimine, yönüne, kapsamına ve derecesine göre ondan bir şey alır, bir şey edinir, bir şey kazanır. Ancak müzik, özü itibariyle eğitsel bir nitelik taşır. Müziğin insan yaşamındaki hemen hemen tüm işlevleri ancak eğitim (müzik eğitimi) sayesinde oluşur, değişir, gelişir ve yetkinleşir.” Bu bakımdan müzik, insan yaşantısının çok dinamik bir bileşeni ve temel eğitim süreçlerinin de ayrılmaz bir disiplini olarak yaşantımızdadır. Bu nedenle her bireyin müziğin eğitimsel boyutuyla az-çok ilişkili olduğunu söylemek mümkündür.

2. 1. 3. İnsan Sesi ve Özellikleri

Bu araştırmanın odağında olan bireysel ses eğitimi dersi, büyük oranda insanın sesiyle müzik yaparken edinmiş olması gereken bilgi, beceri ve tutumlar oluşturmayı amaçlar. Bu anlamda insan sesinin temel özelliklerinin bilinmesi söz konusu bilgi, beceri ve tutumların planlanması ve yönetilmesinde çok önemlidir.

Müzik tarihinde bilinen ilk müzik aracı olan insan sesi, çalgılar içerisinde en eski, en doğal ve en değerli olandır. Ayrıca, bireyin kendisini dışı vurmasına yarayan en güzel araçtır. Duygusal dünyamızı en kolay ele veren unsur sesimizdir. Duygunun ifadesini ses, anlamını ise konuşma vermektedir (Ömür, 2004, s. 27).

Ses, kulağın iletmesiyle beyni uyarıcı etkiyi sağlayan fiziksel bir olaydır. Sesin var olabilmesi için bu etkiyi yaratan bir kaynak, uyarıcı etkinin kulağa kadar gelmesini sağlayan ortam ve ayrıca bu etkiyi saptayacak kulak ve beynin bulunması gerekir. Bunlardan birinin yokluğu durumunda ses de yoktur. Ses ancak bu üç öge sayesinde varolabilir (Çevik, 2019, s. 18).

İnsan yaşamında sesin, konuşmak ve müzik yapmak gibi, iki önemli yeri vardır. Diğer müzik yapmaya yarayan araçların tek başına oluşturamadığı çeşitli renklerin tümünü içeren insan sesi, dilden aldığı güçle de, etkililiğini bir kat daha arttırmış, kendine özgü teknik ve yöntemleriyle de, diğer müzik yapmaya yarayan araçların arasındaki değerli ve tutarlı yerini almıştır (Egüz, 1999, s. 1).

Greene (1975) insan sesini eşsiz bir enstrüman olarak tanımlamış, özelliklerini şu şekilde sıralamıştır:

- İnsan sesi, insanın kendi bedenine aittir ve bu sesi sadece kendi sahibi üretebilir.
- Kendi içerisinde üç ayrı mekanizmadan oluşur. Bunlar; sesi destekleyen, sesi üreten ve kelime üreten mekanizmalardır.
- İyi ya da kötü alışkanlıkları geliştirebilir.

- Beyinle doğrudan ilişkilidir.
- Altta ağız yolu, üstte burun boşluğu ve sinüsler olmak üzere, iki ses yoluna sahiptir.
- İnsan ses organı; kas, kıkırdak ve kemikten yapılmıştır.
- Ses taklit özelliğine sahiptir, yani işitme duyusunun yardımıyla kültürel olarak tanınabilir şekilde yanıtlar verir.

2. 1. 4. Ses Eğitimi Kavramı ve Türleri

“Ses eğitimi, bireylere sesini konuşurken ve şarkı söylerken, anatomik ve fizyolojik yapı özelliklerine uygun olarak kullanabilmesi için gereken davranışların kazandırıldığı, önceden saptanmış ilke ve yöntemlerle, planlanan hedeflere yönelik olarak uygulanan, planlı-programlı bir etkileşim sürecidir” (Töreyin, 2008, s. 82).

Töreyin ses eğitiminin temel öğeleri ile ilgili şunları vurgulamaktadır.

Ses eğitiminin öğeleri; sesi oluşturan öğeler ile ses eğitiminin amaçlarından kaynaklanır. Ses eğitiminde bireye; ses oluşumu için gereken enerjinin sağlandığı solunum organlarının, titreşimin sağlandığı larinksin, ses tını zenginliği katan rezonatörlerin ve kelimelerin oluşturduğu dil seslerine dönüştürülme eyleminin gerçekleştiği artikülasyon bölgelerinin kontrollü, denetimli, doğru ve uyum içinde kullanımına ilişkin davranışlar kazandırmak amaçlanmaktadır. Bu bakımdan ses eğitiminin öğeleri; solunum, fonasyon, rezonans ve artikülasyon olmak üzere dört temel davranış alanından oluşur. Ses eğitimi sürecinde kazandırılması gereken davranışlara temel olan bu ortak öğeler, bütün ses eğitimi türlerinde eşdeğer ağırlıkta önem taşımaktadır. Ancak verilen ses eğitiminin tür ve düzeyi ile seslendirilen eserlerden kaynaklanan yorum ve üslup özelliklerine göre farklı ağırlıklarda uygulanmaktadır (Töreyin, 2008, s. 90-91).

Töreyin’in (2008) yaptığı bir diğer ses eğitimi kavramına dönük tanımda, ses eğitiminin hem bireyler için ifade ettiği davranışların türü ve niteliği hem de ses eğitimin farklı türlerine atıf yapılmaktadır. Buna göre:

“Bireylere konuşma ve/veya şarkı söylemede seslerini doğru, etkili ve güzel kullanabilmeleri için gereken davranışların kazandırıldığı, içinde konuşma, şarkı söyleme ve şan eğitimi gibi alt ses eğitimi basamaklarını barındıran, disiplinler arası bir özel alan eğitimidir” (s. 82).

Aşağıda, tanımda ifade edilen ses eğitimi türleri kısaca tanımlanmıştır.

2. 1. 5. Şarkı Söyleme Eğitimi

Şarkı söyleme, insanın kendisini müzikal anlamda ifade etmesinin bir biçimidir. İnsan sesinin herhangi bir söz olmadan da kişiye özgü sesler üretebilme yeteneği vardır. Enstrümanlar arasında en ustaca yapılmış incelikli bir zeka ürünü olan insan sesi, içinde şarkı sanatının çekiciliğini ve büyüsunü taşıır (Ekici, 2008, s. 63).

Sabar (2008) sesini eğitmek isteyen şarkıcı adayında aranan özellikleri; “İyi bir müzik kulağı, Duyduğu melodiyi tekrarlarlarken güzel tınlayan bir ses, yani kaliteli bir materyal, Şarkı söylemek için yanıp tutuşan bir kalp” şeklinde tanımlar.

Helvacı, (2012, s. 2) “şarkı söyleme eğitimine başlamadan önce, şarkı söylemenin gerekliliği olan bir alışkanlığı elde etmek ve bu alışkanlığı uygulamak, ciddi bir eğitim süreci ve uygulama gerektirir. Uygulama aşamasında, sesinizi etkin şekilde kullanabilmeniz için, verilen egzersizleri çok defa doğru şekilde tekrar etmelisiniz” demektedir.

2. 1. 6. Şan Eğitimi

Töreyn'e (2008) göre şan eğitimi; “ses eğitiminin içinde, şarkı söyleme eğitime dayanan, özellikle mesleki müzik eğitimi kapsamında ve şarkı söyleme eğitimiyle kazandırılmış olan temel davranışların üzerinde oluşturulan, ileri teknikle ve artistik düzeyde şarkı söyleyebilmek için sese güç ve dayanıklılık kazandırmayı amaçlayan, disiplinler arası, mesleksi bir ses eğitimidir.”

Çevik (2006, s. 650-651) şan eğitimini “ileri ses eğitimi” olarak tanımlamıştır ve bu eğitimin program hedeflerini şu şekilde açıklamıştır;

Konuşma ve şarkı söylemede solunumu denetleme, soluk basıncını farklı dinamiklerde kullanma ve uzun cümlelemeler için gerekli olan solunumu denetleme becerisini geliştirme;
Sesi üretme ve doğru yere yerleştirme, doğru ve temiz ses elde etme, rezonans bölgelerinde sesin doğuşkanlarını güçlendirerek gürlük, genişlik ve tınıyı geliştirme pürüzsüz, estetik niteliği yüksek ses elde etme becerisi kazandırma;
Konuşma ve şarkı söylemede, kullanılan dili açık ve anlaşılır biçimde, sesli-sessiz fonemleri eklemleyerek (artikülasyon) doğru bir söyleyiş (telaffuz), anlamına uygun olarak doğru tonlama ve vurgulamalarla(diksiyon) kullanma becerisi kazandırma;
Sesin teknik gelişimine dayalı olarak müziksel duyarlılığı üst düzeyde geliştirme, etkili bir seslendirme- yorumlama becerisi kazandırma;
Ses üretiminde işlevsel olan organları tanıtmak bu organlar arasında gerçekleştirilen eşgüdümü kavratma ve ses sağlığı konusunda bilgilendirme;
Müzik öğretmenliğinin gerekleri doğrultusunda, farklı müzik türlerini, kültürlerini, tarihsel dönemleri yansıtan eğitsel ve sanatsal nitelikli, geniş bir şarkı repertuarına sahip olması için gerekli bilgi ve beceriyi kazandırma;
Müzik öğretmeni olarak, öğrencilerinin seslerini, belirlenen hedefler doğrultusunda eğitme, bilgi ve becerisini kazandırma.

2. 1. 7. Koro (Toplu Ses) Eğitimi

“Temel toplu ses eğitiminin başlıca amacı, bu eğitimin temel öğeleri olan, nefes, dil-konuşma ve vücut rahatlığı-yumuşaklığının tüm yönleriyle ele alınarak, eğitilen toplulukta tınlayan ve kaynaşan bir bütün sesin elde edilmesidir” (Egüz, 1999, s. 69).

Ses özellikleri birbirinden farklı kişilerin, koroların seslendirmesi üzerine bestelenmiş tek sesli ya da çok sesli eserleri, birbiriyle uyumlu bir ses bütünlüğü oluşturur şekilde seslendirilmesi için ortak becerilerin kazandırılması, koro eğitiminin en önemli amacıdır. Bu beceriler, diğer ses eğitimi türlerinde de olduğu gibi, doğru nefes kontrolü ile doğru ses oluşturarak, sesi birbiriyle uyumlu, müzikal anlamda doğru ve ortak artikülasyonda seslendirmektir (Töreyn, 2008).

“Bir koristin sesi, bir soliste göre daha yumuşak ve kaynaşmaya daha elverişli olmalıdır. Bu iki ses arasındaki fark, nefes basıncı ve genel gerilimdir” (Kolçak, 1998, s. 12).

2. 1. 8. Konuşma Eğitimi

“Konuşma eğitimi; ses eğitimi içinde yer alan ve bireye sesini, konuşurken doğru, etkili ve güzel kullanmayı amaçlayan, doğru artikülasyon ve doğru diksiyon alışkanlığı kazandırmaya yönelik bir ses eğitimi türüdür. Daha çok mesleğini, konuşarak yürüten bireylere uygulanır” (Töreyn, 2008, s. 161).

Kaya (2011), çalışarak kazanılan bir beceri olduğunu savunduğu güzel ve etkili konuşmanın, insana özgü bir yetenek olmadığını vurgulamıştır. Sanatın her dalı gibi güzel ve etkili konuşmanın da incelikleri ve kurallar dahilinde izlenmesi gereken yolunun olduğunu söylemekle birlikte, bir insanın konuşmasının, o kişinin inceliğinin, zekasının ve kültür düzeyinin yansıması olarak ifade etmiştir

Müzik eğitimcisi Egüz (1999) “nasıl konuşuyorsanız öyle şarkı söyleyiniz, nasıl şarkı söylüyorsanız öyle konuşunuz” demiştir.

2. 1. 9. Müzik Eğitiminde Sesin Yeri ve Önemi

Müzik eğitiminde ses eğitiminin yeri ve önemine ilişkin değerlendirmelerimizi örgün temel müzik eğitimi ve mesleki müzik eğitimi bağlamında aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür. Buna göre:

2. 1. 9. 1. Örgün Temel Müzik Eğitiminde Ses Eğitiminin yeri ve Önemi

İnsan denilen varlık doğası gereği yaşamının her alanında sesini kullanmaktadır ve bazı durumlarda kullanım alanına göre sesini daha etkili kullanabilme adına ses eğitimine başvurmaktadır. Ses eğitimi bireye konuşma, şarkı söyleme ve toplu söyleme alanlarında beceriler kazandırarak, konuşurken ve şarkı söylerken bireyin sesini ve nefesini daha doğru kullanmasına olanak sağlayan bir eğitim türüdür. Bu eğitim örgün temel müzik eğitiminde öğrencilere verilen müzik derslerinde de yerini almıştır.

İlkokul ve ortaokul müzik dersi öğretim programında, geliştirilmesi hedeflenen beceriler arasında;

- Müziği bireysel veya toplu yapabilme,
- Dinleme, söyleme ve ritimsel etkinliklerle müzik yapabilme,
- Kendini müzik yoluyla ifade edebilme,

gibi becerilerin de bulunması, öğrencinin sesini kullanma becerisinin geliştirilmesinin, örgün temel müzik eğitiminde önemli bir yere sahip olduğunu gösteriyor.

Ortaöğretim müzik dersi öğretim programlarının uygulanmasında dikkat edilmesi gereken hususlardan biri de; “öğrencilerden her sınıf düzeyinde türkü, şarkı vb. söyleme etkinliklerinden dengeli olarak sekiz eser seslendirmeleri sağlanmalıdır” (MEB, 2018) şeklindeki vurgusudur. Bu bağlamda bu eserleri seslendirmeye dönük her türlü müzikal uğraş, öğrencinin sesini doğru, güzel ve etkili kullanması gerektiğine ilişkin etkinliklere işaret eder. Gerek öğrencinin bu söyleme etkinliklerine dönük ön çalışmaları, provaları ve diğer hazırlıkları, gerekse bu eserleri icra etme ve sergilemeye dönük söyleme etkinlikleri, öğrencinin ses eğitimi konusunda da genel bir eğitimden geçirilmesi gerektiğine vurgu yapar. Bu bağlamda kazandırılması hedeflenen bu davranışlar dikkate alındığında, öğrencilere sesini kullanma becerisini kazandırmanın da önemi açığa çıkmakta ve bu durum öğrenci ve öğretmen açısından kaçınılmaz görünmektedir. Bununla ilişkili söylenebilecek önemli bir nokta; öğrencilerin ilk edinmesi gereken becerinin belki de sesini ve nefesini tekniğine uygun olarak kullanabilme becerisi olduğudur.

Aşağıda örgün temel müzik eğitimi için geliştirilmiş olan ve halen uygulanmakta olan 2018 lise ve ilkokul-ortaokul müzik öğretim programında ses eğitime dönük kazanım, direktif ve talimatlara değinilmiştir.

“9.A. Dinleme – Söyleme

9.A.1. Sesi tekniğine uygun olarak kullanır.

- a) Ses alıştırma çalışmalarının seçiminde öğrencilerin bireysel yapı özellikleri ve ses gelişim-değişim özellikleri göz önünde bulundurulur.
- b) Ses sağlığını (ör. ses tellerini vb.) korumanın yolları ve gerekliliği vurgulanır.
- c) Ses açma çalışmalarında klavyeli veya telli bir çalgıdan yararlanılır.” (MEB, Ortaöğretim Müzik Programı, 2018, s. 18).

“10. A. Dinleme – Söyleme

10.A.1. Kullanım tekniğine uygun olarak ses geliştirme çalışmaları yapar.

- a) İnsan sesinin (vokal) oluşumu sırasında, sesli ve sessiz vokallerin özellikleri açıklanır.
- b) Vokallerin değişik durumları (dil önünde, geride, dudakların düz ve yayvan oluşu) örneklendirilir.
- c) Nefes, vücut yumuşaklığı-rahatlığı ve dil-konuşma gibi ana öğeler üzerinde durulur.
- ç) Tonal eserler için sesli ve sessiz vokallerle kromatik sesler, kromatik ilerleyen arpejler, nefes ve sesi belli kuvvetlerde (piyano, mezzoforte, forte) kullanma kriterleri ile sesin kullanım tekniklerini destekleyen çalışmalar yapılabilir. Makamsal eserler için hançere ve ağız çalışmaları yapılabilir” (MEB, 2018, s. 22).

İlkokul-Ortaokul, 2018 Müzik Dersi Öğretim Programı’nda ses eğitime dönük kazanım ve açıklamaları da şöyle gösterebiliriz.

Mü. 1. A. Dinleme – Söyleme

Mü.1.A.7. Ses ve nefes çalışmaları yapar.

Ses çalışmaları atlamalı olmayan yanaşık seslerle olmalı ve nefes egzersizleri (balon gibi sönme, yılan gibi tıslama, çiçek koklama vb.) kısa, uzun, kesik kesik vb. yaptırılmalıdır. (MEB, İlkokul-Ortaokul Programı, 2018, s. 14).

Mü. 2. A. Dinleme - Söyleme

Mü.2.A.1. Ses ve nefes çalışmaları yapar.

Ses çalışmaları re-la aralığında, atlamalı olmayan yanaşık seslerle olmalı ve nefes egzersizleri (kısa, uzun, kesik kesik vb.) yaptırılmalıdır. Ses çalışmalarında örneğin uşşak makamından oluşturulan bir ezgi yapısı kullanılabilir. (MEB, İlkokul-Ortaokul Programı, 2018, s. 17).

Mü.3. A. Dinleme-Söyleme

Mü.3.A.1. Konuşurken ve şarkı söylerken sesini doğru kullanır.

a) Öğrencilere, konuşurken ve şarkı söylerken ses ve nefeslerini doğru kullanmalarına yönelik örnek uygulamalar yaptırılır. Örneğin balon üfleme, karın şişirme, çiçek koklama ve ateş söndürme gibi taklit çalışmalarla öğrencilerin diyaframlarını kullanmaları sağlanır.

b) Öğrencilerin seslerini şarkı söylerken uygun ton ve gürlükte, konuşurken ise çok bağırmadan kullanmalarına ilişkin etkinlikler yaptırılır. (MEB, İlkokul-Ortaokul Programı, 2018, s. 19).

Mü. 6. B. Müziksel Algı ve Bilgilenme

Mü.6.B.4. İnsan sesinin oluşumunu kavrar.

Ses ve solunum organları tanıtılarak bu organların ses kaynakları olduğu vurgulanmalı, ses ile işitme arasın daki ilişki üzerinde durulmalıdır (MEB, 2018, s. 29).

2. 1. 9. 2. Mesleki Müzik Eğitiminde Ses Eğitiminin yeri ve Önemi

Müziğin en önemli ögesi belki de insan sesidir. Çünkü insan sesine dayalı müzik üretiminin çalgı müziğinden önce geliştiğini düşünebiliriz. Müzikal duygu ve düşüncelerin aktarılmasında insan sesinin çok önemli bir yere sahip olması, planlı ve düzenli müzik eğitimi süreçlerinde sesin eğitimini de kaçınılmaz olarak gündeme getirmiştir. Bu bağlamda özellikle mesleki müzik eğitimi süreçlerinde ses eğitimi, lisans programlarının vazgeçilmez çalışma alanlarından biri haline gelmiştir.

Mesleki müzik eğitimi verilen lisans programlarının başında konservatuvarların ortaokul, lise ve lisans programı bölümleri, eğitim fakültelerinin müzik eğitimi ana bilim dalları, güzel sanatlar fakültelerinin müzik ve müzikoloji bölümleri, müzik ve sahne sanatları fakültelerinin müzik bölümleri, askeri müzik okulları vd. gelmektedir. Bu mesleki müzik okullarının çoğunluğunda ses eğitimine dönük derslere yer verilmiştir.

Bu mesleki müzik eğitimi kurumlarından müzik öğretmeni yetiştiren eğitim fakülteleri, güzel sanatlar eğitimi bölümleri müzik eğitimi anabilim dallarında verilen ses eğitimi dersine dönük içerik (Yükseköğretim Kurulu [YÖK]) tarafından güncellenen “Öğretmen Yetiştirme Lisans Programları”nda aşağıdaki gibi verilmiştir.

Ses Eğitimi 1: İnsan sesinin oluşumu, gelişimi ve bireysel ses eğitiminin müzik eğitiminde yeri ve önemi, ses ve ses organlarının yapısı, mekanizması ve fonksiyonları ile sesin oluşumu, bedensel ve zihinsel olarak şarkı söylemeye hazırlanma, gevşeme ve uyanık olma bilinci kazanma çalışmaları; doğru solunum alışkanlığının kazandırılmasına dönük alıştırmalar; sesin doğru yerde ve doğru bir entonasyonla üretilmesi ve rezonans bölgelerinde sesin doğuşkanları bakımından güçlendirilmesine yönelik alıştırmalar; okul şarkıları ve piyano eşlikli halk türkülerinden yararlanılarak dilimizin ünlü ve ünsüzlerini doğru artikülasyonla seslendirme çalışmaları; ses genişliği alanlarını (register) fark ederek doğru ve uygun ton geçişlerinin kazanılmasına yönelik alıştırmalar; sesin “doğru – güzel ve etkili” kullanımı için gereken eşgüdümün sağlanabilmesine ve doğru entonasyonla müzikal duyarlılığın geliştirilmesine yönelik bireye özgü ses eğitimi gereçlerinin (solunum ve ses alıştırmaları ve etütleri, düzeyine uygun eserler) kullanılması (YÖK, 2018, s. 292).

Ses Eğitimi 2: Sesin konuşurken ve şarkı söylerken doğru/güzel/etkili kullanılmasına ilişkin koordinasyon çalışmalarını olumlu alışkanlık hâline getirmeye yönelik uygulamalı çalışmalar;

öğrencilerin bireysel ses özelliklerine uygun alıştırma (5'li, 6'lı, 8'li, arpej ve atlamalı seslerle legato ve staccato alıştırma); çalışılan alıştırma ve eserleri seslendirmeden önce teknik ve müzikal analizi yapmaya ilişkin bilgi ve beceriler; sesinin bireysel özelliklerine uygun olarak, ton geçişlerinin doğal ve kolay yapılmasına ilişkin teknik çalışmalar, bu tekniklerin alıştırma ve eserlerde uygulanması; rezonans geliştirme çalışmaları; müzikaliteyi artırıcı cümleme, ifade, gürlük çalışmaları; sesini etkili ve verimli kullanabilmesine dönük yeterli düzeyde ulusal ve uluslararası eserlerden (halk türküleri, lied, arie antiche, aria, vb.) oluşan bir dağarcık seslendirme; ses genişliği, tını özelliği ile teknik ve müzikal düzeye uygun seslendirme/yorumlama etkinliklerini planlama ve gerçekleştirme (YÖK, 2018, s. 296).

2018 Müzik Öğretmenliği Lisans Programında “Ses Eğitimi” dersinin içeriğine bakıldığında dersin ilk safhasında dikkate alınan konunun sesin oluşumu, sesi oluşumunda görevli organlar ve bu organların fonksiyonları olduğunu görebilmekteyiz. Ses mekanizmasını tanıma ile başlayan ses eğitimi sürecinin, doğru nefes alabilme ve gerekli ön çalışma eğitimi ile devam ettiğini görmekteyiz. Nefes ve ses egzersizleri ile birlikte öğrencilere, doğru entonasyonla ve artikülasyonla belirlenen eserleri seslendirme becerisinin kazandırılmasının, dersin çıktıları arasında olduğu görülmektedir. Öğrencilerden dersin ilerleyen sürecinde, müziksel duyarlılığı kullanabilme becerisine sahip olması ve ulusal-evrensel nitelikte eserleri, özelliklerine uygun olarak, gerek etkinliklerde gerek ise konserlerde söyleyebilme becerisine sahip olması beklenmektedir (YÖK, 2018).

Müzik öğretmeni adayının nitelikli ve etkili bir ses eğitimine sahip olması, mesleğini icra etme boyutunda ona büyük ölçüde katkı sağlayacaktır. Gerek ortaokul, gerek lise düzeyinde görev yapan bir müzik öğretmenin öncelikle; kendi sesini doğru ve etkili biçimde kullanabilmesi, öğrencilerin seslerini tanıyabilmesi, onların düzeylerine uygun eserler seçebilmesi, tek veya toplu halde müzik yapma konusunda yetkin olması, onu, mesleğinde daha da yetkin düzeylere taşıyacaktır.

Ülkemizde; mesleki müzik eğitimi kurumlarından mezun olan öğrenciler, kariyerlerini ağırlıklı olarak müzik öğretmenliği mesleği ekseninde oluşturmaktadırlar. Bu bağlamda en çok tercih edilen mesleki müzik eğitimi kurumları eğitim fakültelerinin ilgili bölümü olmaktadır. Bu paralelde Güzel Sanatlar Liselerinden mezun olan pek çok öğrenci de lisans programı olarak öncelikle ve ağırlıklı olarak eğitim fakültelerinin müzik öğretmenliği anabilim dallarına başvuru yapmaktadırlar.

Bu bağlamda ses eğitimi dersi verilen örgün eğitim kurumlarından birisi olarak güzel sanatlar liseleri ve orada verilen bireysel ses eğitimi dersinin önemi ve kapsamı açısından aşağıda öncelikle güzel sanatlar liseler ana hatlarıyla tanıtılmaya çalışılmıştır.

2. 1. 10. Güzel Sanatlar Lisesi

"Ülkemizde, 1989 yılından beri eğitim faaliyetlerini sürdüren Anadolu Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri Müzik Bölümleri, 1990 yılından bu yana kendi yönetmeliği ile işletilmekte, 1993'ten

bu yana mezun vermekte ve mezunlar üniversitelere girip yükseköğrenim görmektedir” (Uçan, 1996).

“Milli Eğitim Bakanlığı, Güzel Sanatlar ve Spor Liselerinin yönetmeliğini Resmi Gazetenin 16.06.2009 Tarih ve 27260 Sayılı yayınında yayınlamış ve bu okulun kuruluş ve amacını aşağıdaki şekilde yeniden oluşturmuştur.”

Kuruluş: Madde 5-(1)

Güzel Sanatlar ve Spor Liseleri, Anadolu Lisesi statüsünde olup güzel sanatlar ve spor eğitimi alanında yatılı, gündüzlü ve karma olarak ilköğretim üzerine 4 yıl eğitim ve öğretim yapılan okullardır. Bu okullar, öncelikle güzel sanatlar ve sporla ilgili yükseköğretim kurumlarının bulunduğu yerlerde açılır.

Okulun Amacı: Madde 6-(1)

Öğrencilerin Türk Millî Eğitiminin genel ve özel amaçları yanı sıra güzel sanatlar ve spor alanlarında;

- a) İlgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda güzel sanatlar ve spor eğitimi ile ilgili temel bilgi ve beceriler kazanmalarına yönelik eğitim-öğretim görmelerini ve alanlarında başarılı bireyler olarak yetişmelerini,
- b) Güzel sanatlar ve sporla ilgili yükseköğretim programlarına hazırlanmalarını
- c) Türk sanat, kültür ve sporuna katkıda bulunan ve başarıyla temsil eden bireyler olarak yetişmelerini,
- ç) İş birliği içinde çalışma ve dayanışma alışkanlığı kazanarak takım ruhu ile hareket etmelerini,
- d) Alanlarıyla ilgili araştırma yaparak yorum ve uygulama yetkinliğine ulaşabilmelerini,
- e) Millî ve milletlerarası sanatsal ve sportif faaliyetleri takip ederek bilgi ve kültürlerini geliştirmelerini,
- f) Spor disiplini ve centilmenliği ile sanatçı duyarlılığını benimseyen bireyler olarak yetişmelerini sağlamaktır (Resmi Gazete, 2009).

“Güzel sanatlar liseleri, öğrencilere güzel sanatlarla ilgili temel bilgi ve beceriler kazandırmayı ve güzel sanatlar alanında nitelikli insan yetiştirilmesine kaynaklık etmeyi amaçlar” (MEB, 2019, s. 4).

2. 1. 11. Öğretim Programı ve Program Unsurları

Eğitimle bilim ilişkisi içselleştirildikçe, yani eğitim bir bilim disiplini haline geldikten sonra, eğitim adına yapılan tüm operasyonların da bilim bilimsel süreçler içinde ve bilimsel kontrol mekanizmalarıyla yürütülmesi kaçınılmaz olmuştur. Bu zorunluluk eğitim faaliyetlerinin belli planlamalar içinde yürütülmesini sağlayacak programların oluşturulmasını gerekli kılmıştır (Aksu, 2020, s. 4).

“Öğretim Programı okulda ve okul dışında bireye kazandırılması plânlanan bir dersin öğretimi ile ilgili tüm etkinlikleri kapsayan yaşantılar düzeneğidir” (Demirel, 2013, s. 6).

“Öğretim Programları; okulların davranış değiştirme amacı ile gösterecekleri çabaların bir planıdır. Öğretmenler de böyle bir planın ehliyetli uygulayıcılarıdır” (Özçelik, 2011, s. 2-3).

Bir müzik öğretim programı, öğrenciye kazandırılacak özellikleri, yani müzik öğretimiyle erişilecek hedefleri; bu hedeflerde her birine ilişkin gözlenebilir kritik davranışları, yani hedef davranışları; hedeflerin ve hedef davranışların kenetli olduğu içeriği-konuları, hedef davranışları öğrenciye kazandırmak için gerekli etkinliklerden oluşan öğretme-öğrenme durumlarını; hedef

davranışların öğrenciye kazandırılıp kazandırılmadığını ve hedeflere erişilip erişilmediğini ortaya çıkarmak için gerekli bilgileri (verileri) elde etmeye ilişkin etkinliklerden oluşan sınamalı ölçme durumlarını; programın sağlamlık ve etkililik derecesini belirlemek ve öğrenci, öğretim ve program hakkında yargıya varmak için gerekli ilke, ölçüt ve işlemleri, yani değerlendirmeyi kapsar (Uçan, 2005, s. 62).

Bir ders için hazırlanmış öğretim programı aşağıda yer verilen 4 ana başlıktan oluşur:

2. 1. 11. 1. Hedef

“Hedef, bir öğrencinin, planlanmış ve tertiplenmiş yaşantılar sayesinde kazanması kararlaştırılan ve davranış değişikliği veya davranış olarak ifade edilmeye elverişli olan bir özelliktir” (Ertürk, 1972, s. 26).

Hedef: “Eğitimsel hedef, kişide gözlenmesi kararlaştırılan istendik özellikler olarak ele alınabilir. Bu özellikler; bilgi, beceri, değer, ilgi, tutum, güdülenmişlik, kişilik vb. olabilir. İstendik davranışın belirleyicileri, insanın özelliklerinden çıkarılabilir. İstendik davranışların betimleyicileri: insan toplum, konu alanı (bilim, sanat, felsefe vb.) ve doğa olabilir; Çünkü insanın biyolojik yapısı yani gelişmiş bir beyin ve sinir sisteminin, doğuştan getirdiği yetenekleri, geliştirilebilecek tutum, kişilik, ilgi vb. kapasiteleri vardır. Ayrıca bir toplum içinde yaşamaktadır” (Sönmez, 2019, s. 17-18).

“Öğretim programının hedef organizasyonu, en uzaktaki soyut hedefe hizmet etme fonksiyonuna sahip en özgün ve somut hedefler arasındaki bağlantılar ekseninde düzenlenmektedir” (Aksu, 2018, s. 9).

2. 1. 11. 2. İçerik

“Programın içerik boyutunda belirlenen amaçlara ulaşmak için ne öğretelim sorusuna yanıt aranmaktadır. Bu bağlamda içerik boyutu ile öğretilecek konuların düzenlenmesi söz konusudur” (Demirel, 2013, s. 122).

“İçerik, hedef davranışları kazandıracak biçimde ünite ve konuların düzenlenmesi gibi ele alınabilir. İçerik hedef davranışlar için bir araçtır; çünkü önce hedef ve davranışlar belirlenir; sonra hedef ve davranışların kazandırılmasına yardımcı olacak biçimde içerik düzenlenir” (Sönmez, 2019, s. 59).

“Müzik öğretimiyle öğrencilere kazandırılmak ya da onlarda geliştirilmek istenen hedefler ve hedef davranışlarla ilgili, tutarlı ve kenetli olarak öğretim sürecinde ele alınması, işlenmesi, üzerinde durulması ve öğrenciye kazandırılması gereken müziksel bilgilerdir” (Uçan, 2005, s. 63).

2. 1. 11. 3. Öğrenme-Öğretme Durumları

Eğitim Durumları; “öğrencilerin hedeflere ulaşmaları için geçirmeleri gereken öğrenme yaşantılarını sağlayacak dış koşulların düzenlenmesidir” (Erden,1998, s. 8).

Sönmez'e (2019, s. 87) göre eğitim durumları;

Ünite sırası pekiştireç, ipucu, düzeltme, dönüt, fiziksel özellikler, öğrenci katılabilirliği, uygun öğrenme-öğretme stratejileri, kuramları, yöntemleri, teknik, taktik ve stilleri, akıl yürütme, araç-gereç, eğitim teknolojisi, zaman, öğrenmenin niteliği, sevgi, yetiştirme ve biçimlendirmeye dönüt değerlendirme değişkenlerini kapsar.

“Öğretme durumlarında öğreticinin başlıca görevi, hedef davranışlara ve o davranışların kazandırılacağı öğrenciye göre çevreyi hazırlama - düzenleme-ayarlar ve böylece öğrenci ile çevresi arasında gerekli iletişimi sağlamaktır” (Uçan, 2005, s. 63)

2. 1. 11. 4. Ölçme-Değerlendirme

“Ölçme, bir nesnenin ya da bireyin belli bir niteliğe ve ya özelliğe ne derece sahip olduğunun belirlenmesi amacıyla yapılır” (Kan, 2007, s. 2).

Değerlendirme bir karar verme işlemidir, bu yönüyle ölçmeden ayrılır. Ölçme işleminde, var olanın, olanaklar ölçüsünde aslına uygun olarak betimlenmesine çalışılır. Değerlendirmede ise ölçme sonuçları alınır; ölçütle karşılaştırılır ve ölçme sonucunun, ölçütle belirlenen koşulu karşılayıp karşılamadığına bakılır. Değerlendirme, ölçülen özelliğe ilişkin bir kararlar sonuçlanır. Bu karar, ölçülen özelliğin belli bir amaçla işe yarayıp yaramadığını gösterir (Özçelik, 2011, s. 221).

İyi bir değerlendirme sistemi;

Öğrencilerin neyi bildiğini, anladığını ve ne yapabildiğini keşfetmeye yardımcı olur.
Öğrencilerin gelişim düzeylerini gösterir.
Gelecekteki öğrenme sürecini planlamaya yardımcı olur.
Belli bir dönemde öğrencilerin ulaşması beklenen standartları değerlendirme imkanı verir.
Öğrencilerin nasıl daha iyi öğrenebileceğini ve daha iyi yapabileceğini betimlemeye yardımcı eder.
Değerlendirme sonuçlarının paylaşılması öğretmene, öğrencinin kendisine ve velilere öğrencinin öğrenme süreci hakkında bilgi sağlar.
Öğretmenlerin ve ilgili kişilerin programın uygulama, izleme ve geliştirme süreciyle ilgili kararlar almasına yardımcı olur.
Öğretim programlarında kullanılan yöntemlerin ve yaklaşımların yeterliliğini ölçerken öğretmene yardımcı olur.
Öğrencilerin anlatmakta güçlük çektikleri alanları, zayıf yönlerini ve bilgi boşluklarını tespit etmede önemli rol oynar.
Öğretmenin, öğrencilerin öğrenmesini geliştirecek yaklaşımlar ve öğrenme-öğretme süreçlerini tasarlama konusunda yardımcı eder (MEB, 2009, s. 94).

MEB lise müzik öğretim programında (2018b), her insanın birbirinden farklı olduğu ve bu farklılıklar göz önüne alındığında yapılacak ölçme ve değerlendirmenin de herkes için aynı geçerliliklere sahip olmadığı vurgulanmaktadır. Programa göre, her öğrenci birbirinden farklı olduğu için yapılan ölçme ve değerlendirmeler de mümkün olduğunca çeşitlendirilmelidir.

Öğretim programları eğitim öğretim sürecinin planlamasını içeren, eğitimcilere rehber olan bir kaynaktır. Fakat öğretim programında, ölçme ve değerlendirmeye yönelik tüm unsurların var olmasını beklemek pek de doğru bir hareket olmayacaktır. Bununla ilişkili olarak ölçme ve

değerlendirme uygulamalarının etkililiğini artırmada, ölçmeyi yapan eğitimci ve öğretmenler büyük sorumluluk sahibidir.

Programa göre ölçme ve değerlendirme uygulamalarının temel ilkelerinden biri, bu uygulamaların öğretim programında yer alan hedef, amaç ve kazanımlarla doğrudan örtüşmesidir. Programa göre; ölçme ve değerlendirme, eğitim sürecinde sürekliliği olması gereken bir uygulamadır. Süreç odaklı olan bu çalışmalar, eğitim süreci boyunca uygulanır. Eğitimde sadece bilişsel değil aynı zamanda duyuşsal ve devinişsel öğrenmelerin de değerlendirilmesi ve ölçme ve değerlendirme uygulamalarının hem öğretmenin, hem de öğrencinin aktif olarak katılım sağladığı, çok odaklı bir süreç olması gerektiği vurgulanmaktadır (MEB, TTKB, 2018b).

2. 1. 12. Güzel Sanatlar Lisesi Müzik Bölümü Öğretim Programı

Millî Eğitim Bakanlığı Güzel Sanatlar Ve Spor Liseleri Yönetmeliğinde (Resmî Gazete, 2009, s. 4) Öğretim programları madde 11' de:

- a) Bakanlıkça uygun görülen ders çizelgeleri ve öğretim programları uygulanır. Programlar düzenlenirken alanın özelliğine göre yabancı dil dersleri ile sanat ve spor derslerine ağırlık verilir.
- b) Eğitim ve öğretim Türkçe yapılır. Alan derslerindeki sanat ve sporla ilgili terimlerin yabancı dildeki karşılıkları da öğretilir.

şeklinde açıklanmıştır.

Öğretim programlarını; öğrencilerden, her ders için ulaşmaları beklenen hedefler, bu hedeflere hangi içerikle ulaşacakları, hedeflere ulaşma sürecinde kullanılacak her türlü strateji, yöntem ve tekniklerin ve hedeflere ulaşma düzeyinin değerlendirmesinin yer aldığı bir kılavuz olarak düşünebiliriz.

Bu doğrultuda Güzel Sanatlar Liseleri' nin müzik bölümü öğretim programında okutulan “ortak” derslerin tablosu aşağıdaki gibidir.

Tablo 1. Güzel Sanatlar Lisesi Müzik Bölümü Okutulan Ortak Dersler Tablosu

Güzel Sanatlar Lisesi Müzik Bölümü Okutulan Ortak Dersler				
Dersler	9. Sınıf	10. Sınıf	11. Sınıf	12. Sınıf
Türk Dili Ve Edebiyatı	5	5	5	5
Din Kültürü Ve Ahlak Bilgisi	2	2	2	2
Tarih	2	2	2	-
T.C. İnkılâp Tarihi Ve Atatürkçülük	-	-	-	2
Coğrafya	2	2	-	-
Matematik	6	6	-	-
Fizik	2	2	-	-
Kimya	2	2	-	-
Biyoloji	2	2	-	-
Felsefe	-	2	2	-
Yabancı Dil	2	2	2	2
Beden Eğitimi Ve Spor/Görsel Sanatlar	2	2	2	2
Sağlık Bilgisi Ve Trafik Kültürü	1	-	-	-
Batı Müziği Teori Ve Uygulaması	2	2	2	2
Türk Halk Müziği Teori Ve Uygulaması	-	-	2	2
Türk Sanat Müziği Teori Ve Uygulaması	2	2	-	-
Piyano	1	1	1	-
Bağlama	-	1	1	1
Çalgı Eğitimi	1	1	2	2
Çok Sesli Koro	-	2	2	-
Türk Halk Müziği Koro	-	-	2	-
Türk Sanat Müziği Koro	-	-	-	2
Çalgı Toplulukları	-	-	4	4
Bilişim Destekli Müzik	-	-	-	2
Türk Ve Batı Müziği Tarihi	-	-	-	2
Bireysel Ses Eğitimi	-	1	-	-
Drama	-	-	-	2
Müzik Kültürü	-	-	-	2
Türk İslam Musikisi	-	-	-	2
Türk Dünyası Müzikleri	-	-	2	-
Halk Dansları Ve Müzikleri	-	-	2	-
Ortak Ders Saatleri Toplamı	34	39	35	36

(MEB, 2018a, s.7)

Bu dersler içinde bireysel ses eğitimi dersi bu çalışmanın odağında olan ders olduğu için, aşağıda bireysel ses eğitimi dersi ile ilgili genel açıklamalara daha detaylı olarak yer verilmiştir.

2. 1. 13. GSL Bireysel Ses Eğitimi Öğretim Programlarındaki Gelişimi ve Dersin Öğretim Programındaki Temel İlkeler

Güzel Sanatlar Lisesindeki ‘Bireysel Ses Eğitimi Dersi Öğretim Programı’nın Genel Amaçları aşağıdaki gibidir.

“Bireysel Ses Eğitimi Dersi Öğretim Programı 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’nun 2. maddesinde ifade edilen Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ile Türk Millî Eğitimin Temel İlkeleri esas alınarak hazırlanmıştır.

Bu programla öğrencilerin;

1. Konuşurken ve şarkı söylerken sesini doğru ve etkili kullanmaya ilişkin temel davranışları kazanmaları,
2. Ses sistemini oluşturan organ ve bölgeleri uyumlu kullanmaları,
3. Sağlıklı ses üreterek doğru, güzel ve etkili konuşmalarını ve şarkı söylemeleri,
4. Ses bozukluğuna sebep olan etkenleri tanıyarak ses sağlığını koruma becerisi geliştirmeleri,
5. Düzeylerine uygun eserleri müzikal duyarlılıkla seslendirmeleri,
6. Türk ve dünya müziği eserlerinden bir dağarcık oluşturmaları,
7. Bireysel ve grup çalışmalarında sorumluluk bilinci geliştirmeleri,
8. Ülkemizi ulusal ve uluslararası müzik etkinliklerinde temsil etmeleri amaçlanmaktadır” (MEB, TTKB, 2016, s.5).

Nisan 2004 tarihli ders dağıtım çizelgesine göre, Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Bireysel Ses Eğitimi Dersi’nin, alan seçmeli dersler kapsamında, lise 10. ve 11. sınıflarda uygulanmaya başlanması hedeflenmiş, programın kademeli olarak uygulanacak olması nedeniyle, ilk defa 2006-2007 eğitim- öğretim yılında programda yerini almıştır (Özcan Coşkunsoy, 2008, s.14).

Güzel Sanatlar Liseleri (Müzik) 2018-2019 Eğitim-Öğretim Yılı Haftalık Ders Çizelgesinde bu ders sadece 10. sınıflar için öngörülmüştür.

Bireysel Ses Eğitimi Dersi Öğretim Programı, temel ses eğitiminin amacı doğrultusunda Türkçeyi doğru kullanma, solunum tekniklerini uygulama, sesini tanıma, doğru ve etkili kullanma, ait olduğu türün özelliklerine uygun olarak halk türkülerini, Türk sanat müziği eserlerini, marşları, Türk ve dünya müziklerinden çeşitli eserlerin seslendirilmesini kapsamaktadır. Güzel Sanatlar Liseleri’nde öğrenim gören öğrencilerin ergenlik döneminde bulundukları ve seslerinin değişim sürecinde olduğu unutulmamalıdır. Bu dönemde yapılan tüm ses eğitimi uygulamalarında bu değişim süreci her daim göz önünde bulundurulmalı ve bu doğrultuda doğru ve sağlıklı ses üretme, güzel ve etkili konuşma, şarkı söyleme, sesini doğru kullanma ve koruma alışkanlığının kazandırılması amaçlanmalıdır (MEB, TTKB, 2016, s. 4).

Programın öğrenme-öğretme yaklaşımı şöyle özetlenebilir:

Bireysel Ses Eğitimi Dersi Öğretim Programında öğrenme; her bir öğrenci için özel, fakat bulunduğu ortamdan etkilenecek bireylerin birbirine benzer ya da farklı biçimde anlam yapıları oluşturması, olarak düşünülmektedir. Bu yaklaşım ile öğretmenin; etkinliklerin gerçekleşeceği ortamı düzenlemesi, öğrencilerin, gerekli araç-gereç ve materyallerle direkt olarak temasını sağlaması ve öğrenme ortamını çeşitli ve konuyla bütünleşmiş materyallerle zenginleştirilmesi gerekmektedir. Öğrencilerin yeni öğrendiği bilgilerle eski öğrendikleri arasında ilişki kurabilmesi için, öğretmenler soruları, örnek ve etkinlikleri çeşitlendirmelidir. Bu sayede öğrenciler fark ettikleri benzerlik ve farklılıkları ortaya koyarak, tümevarım yoluyla konunun özüne varabileceklerdir. Öğrencilerin konunun temeline varabilmeleri için öğrenme sürecine aktif katılmaları gerekir. Aktif katılım olması için de öğrencilerin öncelikle öğrenmeye karşı istekli ve meraklı olmaları gerekir. Bu safhada öğretmenin görevi öğrencileri öğrenme sürecinde her yönden daha hevesli olmaları için teşvik etmektir. Başarı, bir konuya olan

ilgimizi güçlendirici bir duygudur. Öğrenci başarı duygusunu tattıkça, başarılı olduğu alanı öğrenme isteği de bu oranda artacaktır. Bu sebeple öğretmen, her bir öğrencinin yapabileceklerinin farkında olmasını sağlamalıdır. Öğrenmeye etki eden faktörlerden biri de sınıf ortamıdır. Sınıf ortamı öğrenmeye uygun olarak öğrencilerin ilgisini çekici ve onları güdüleyici olarak düzenlenmelidir. Hedeflenen kazanımları öğrencilere aktarma sürecinde öğretmen öğrencileri, öğrendiklerini pekiştirmeleri amacıyla ders dışı araştırma, etkinlik, konser ve gözlem yapmaya da teşvik etmelidir. Öğrenme-öğretme sürecinde yaşanan öğrenme güçlük ve eksiklikleri ortaya konmalı, yeni konu aktarılmadan eksiklikler giderilmelidir (MEB, TTKB, 2016, s. 7).

Bireysel Ses Eğitimi Dersi Öğretim Programı ile öğrencilere kazandırılması hedeflenen beceriler aşağıda sunulmuştur.

- “1. Ses sistemini oluşturan organ ve bölgeleri uyumlu kullanma
2. Konuşmada sesi doğru, güzel ve etkili kullanma
3. Şarkı söylemede sesi doğru, güzel ve etkili kullanma
4. Registre geçişleri yapma
5. Ses sağlığını koruma becerisi
6. İcra (yorumlama)
7. Analitik düşünme
8. Bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanma
9. Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma
10. İletişim
11. İş birliği
12. Araştırma” (MEB, TTKB, 2016, s. 6).

2. 1. 14. GSL Bireysel Ses Eğitimi Dersi Ders Kitabının İncelenmesi

2016 yılında Güzel Sanatlar Liselerinde; Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından yayınlanan müfredat değişikliği ile 12. Sınıfta okutulan Bireysel Ses eğitimi dersi, 10. Sınıf kademesine indirilmiştir. Bu değişiklik sonrasında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan “Güzel Sanatlar Lisesi Bireysel Ses Eğitimi 10. Sınıf” ders kitabının 2017 yılında ilk baskısı oluşturulmuştur.

Güzel Sanatlar Lisesi Bireysel Ses Eğitimi 10. Sınıf ders kitabı, aşağıda yer alan alt başlıkları içeren 3 üniteden oluşmaktadır:

Tablo 2. Güzel Sanatlar Lisesi Bireysel Ses Eğitimi 10. Sınıf Ders Kitabının İçeriği

Ünite 1. Sesin Oluşumu Ve İnsan Sesi
1-Ses Eğitiminin Öğeleri (Solunum, Ses Üretimi, Rezonans, Artikülasyon)
2- İnsanda Ses Sistemi
3- Ses Türleri
4- Mutasyon Döneminde Sesin Değişim Ve İşleyiş Özellikleri
5- Ses Sağlığını Olumsuz Etkileyen Durumlar Ve Önlemler
Ünite 2. Ses Eğitimi
1-Duruş
2- Vücudun Rahatlığıyla İlgili Çalışmalar
3- Solunum Ve Geliştirici Çalışmalar
4-Fonasyon (Ses Üretimi), Artikülasyon Ve Rezonans Çalışmaları
5- Teknik Çalışmalar
Ünite 3. Repertuvar
1-Ses Alıştırmaları (Tonal Ve Makamsal)
2-Halk Türküleri
3- Türk Sanat Müziği Eserleri
4- Marşlar
5-Yabancı Eserler

(MEB, 2017, s. 7)

1. ünite de öğrencilerin ses eğitimi dersini uygulama boyutuna geçmeden önce, sahip olması gereken temel bilişsel konulara yer verilmiştir. Ses eğitiminin temel öğelerinde, sesin üretilmesi ve havanın sese dönüşmesi esnasında gerçekleşen fonasyon, artikülasyon ve rezonans olayları tanımlarla açıklanmıştır.

İnsan vücudunda, sesin oluşumunda görevli organları sıralanmış, ses oluşum sürecinde görevli olan üfle-yici (aktivatör), titreştirici ve yankı mekanizmaları uygun görsellerle desteklenerek ayrıntılı biçimde açıklanmıştır.

Her insanın anatomik yapısına bağlı olarak sahip olduğu bir ses genişliği vardır. Bu genişliğin en önemli belirleyicisi, kişinin larenksinin ve ses tellerinin boyutudur. Kitapta da yer verilen ses türleri konusunda, kadın ve erkek ses türleri örnekleri ve her bir türün ses sınırlılıkları porte üzerinde belirtilmiştir. Farklı ses türlerine sahip opera sanatçıları ile bu ses türleri örneklendirilmiştir.

Yaşları itibariyle mutasyon döneminde olan öğrencilere, bu dönem boyunca seslerindeki değişim, gelişim ve işleyiş özellikleri konusunda bilgiler verilmiştir. Bununla ilişkili olarak bu dönemde ve günlük yaşantımız süresince sesin sağlığını olumsuz etkileyen durumlara örnekler verilmiş, sağlıklı bir sese sahip olabilmek için önerilerde bulunulmuştur.

Ses eğitime bilişsel anlamda hazır bulunuşluğu sağlanan öğrencilerin, 2. Ünite de ses eğitimi uygulama basamağına geçişi hedeflenmiştir. İlk olarak sesimizin kontrolünü önemli ölçüde etkileyen doğru duruş pozisyonuyla giriş yapılan ünite de, vücudun rahatlığıyla ilgili vücudun

gevşemesini, dilin rahatlığını sağlayan ve çene gelişimine katkıda bulunan örnek çalışmalara da yer verilmiştir.

Ses üretimi için gereken enerjiyi solumun sağlamaktadır. Bundan dolayı doğru soluk alma, soluk tutma ve soluk verme terimleri, ses eğitiminin en önemli unsurlarındandır. Bu konuda öğrencilerin doğru nefes alış-verişini sağlamak adına kitapta gerekli önermelerde bulunulmuş, temel gürlük terimleri ile birlikte öğrencilere örnek soluk verme çalışmaları ile konu desteklenmiştir.

Bir diğer bölümde rezonans konusuna değinilmiştir. Göğüs, orta ve kafa registerlarının oluşum bölgeleri ve kullanım alanları açıklanmıştır. Söyleyiş ve fonetik başlığı ile Türkçede 8 sesli ve 21 sessiz harfin çıkış pozisyona yer verilmiş, her bir sessiz harf için örnek tekerlemeler sunulmuştur.

Bir ezgiyi seslendirirken tona bağlı kalabilmenin, yani entonasyonu sağlayabilmenin en önemli destekçileri ve geliştiricileri, ses eğitimi dersinde uyguladığımız teknik çalışmalardır. Ses eğitimi ünitesinin son bölümünde yer alan teknik çalışmalar başlığı altında, gerekli önermeler yapılarak çeşitli söyleme çalışmalarına yer verilmiştir.

Güzel Sanatlar Lisesi Bireysel Ses Eğitimi Ders Kitabında 3. Ünite olarak hazırlanan repertuvar bölümünde THM/ Türkü, Yabancı Klasik Eserler, TSM/Şarkı, Marş, Özgün Okul Müzikleri türlerinde 31 sözlü eser bulunmaktadır. Sözlü eserlerde Aşk-Sevgi, Atatürk, Doğa, İstiklal, Vatan, Kahramanlık, Özgürlük, Özlem ve Hayat gibi konular işlemiştir (MEB, 2017).

2. 2. Literatür Taramasının Sonucu

Laçın ve Baran (2020) Bireysel Ses Eğitimi Ders Kitabı üzerine yaptıkları çalışmada kitapta yer verilen eserlerin dört farklı türden (Halk müziği, Sanat müziği, Marşlar ve Yabancı şarkılar) oluştuğunu belirtip, öğrencilerin düzeyleri göz önüne alındığında, kitapta yer verilen eserlerin solfej ve okuma tekniği olarak öğrenci düzeyine uygun olması gerektiğini vurgulamışlardır. Öğrencilerin gelişmişlik düzeyine uygun bulunmayan bu eserlerin aynı zamanda öğrencilerin ilgisini çekebilecek eserler olmadığı da ortaya konmuştur. Yine aynı çalışmada kitapta yer verilen eserlerin tek bir ton ve makam ile notaya alınmış olması, öğretmenin ses özelliğine göre eseri transpoze etme yönünden zaman alacağı sonucuna ulaşılmıştır. Eserlerin en az 2 farklı ton ve makamdaki notalarına yer verilmesi hem ders saati içerisinde öğretmene, hem de ders saati dışında çalışma yapan öğrenciye kolaylık sağlayacağı dile getirilmiştir. Eserlerin ses aralıklarının da incelendiği çalışmada, kitapta yer verilen Halk müziği eserlerinin 10. Sınıf öğrencilerinin ses özelliklerine uygun olduğu, fakat marşlar ve yabancı eserlerin ses aralıkları incelendiğinde, öğrenci seviyesinin üzerinde olduğu sonucuna varılmıştır.

Özcan-Coşkunsoy (2008) AGSL 1. Sınıfta yer alan öğrencilerdeki ses problemlerinin içinde bulundukları gelişim döneminden kaynaklı olduğunu ve eğitim sonucunda düzeltilebileceğini, 4.

Sınıfta yer alan öğrencilerin yaşadıkları ses problemlerinin, seslerini yanlış kullanımlarından kaynaklı olarak ortaya çıktığını belirtmiştir. Bu öğrencilerde rastlanan patolojik rahatsızlıkların KBB uzmanları tarafından tedavi edilebileceğinden söz edilmiştir. Varılan bu sonuçlara yapılan öneriler arasında, okulda yapılan koro derslerinin, yeterli bilgi ve deneyime sahip ses eğitimcileri tarafından verilmesi ve repertuar seçiminde özenli davranılması üzerinde durulmuştur. Koro derslerine başlamadan önce öğrenci düzeyine uygun ses alıştırmaları ve solunum çalışmaları yaptırılması önerisinin yanı sıra, ses üretmede solunumun yeri ve önemi de vurgulanmıştır. Çalışmada ses sağlığını olumsuz etkileyecek unsurları öğrencilere aktarırken, bu konuda uzman kişilerle bir araya gelinmesinden söz edilmiştir.

İstanbulu ve Özçimen (2013) Bireysel Ses Eğitimi dersindeki sorunları, ders çizelgesi açısından değerlendirdikleri çalışmada, 9. Sınıfta bireysel ses eğitimi dersinin olmamasının, öğrencilerin temel bilgi ve becerilere ulaşma konusunda yetersiz kaldığı sonucuna varmıştır. Bu durumun görülen diğer alan derslerini de olumsuz yönde etkilediğini savunan çalışmada, öğrencilerin Bireysel Ses Eğitimi dersini düzenli olarak her yıl almak istediklerini dile getirmiştir. Öğretmen ve öğrencilerin ortak görüşleri ele alınarak, derslerin bireysel yürütülmesi sonucu çıkarılmış aynı zamanda öğretim programında yer alan kazanımlara ulaşmak için ders saatinin yetersiz olduğu vurgulanmıştır. Yapılan çalışma ile ulaşılan sonuçlara göre Güzel Sanatlar Lisesi öğrencilerinin içinde bulundukları gelişim dönemi de dikkate alınarak her yıl Ses Eğitimi dersi almaları ve bu dersi verecek kişilerin öğrencilerin gelişim dönemi özellikleri hakkında bilgiye sahip uzman kişiler tarafından yürütülmesi gerektiği önerilmiştir.

Yiğit (2016) Bireysel Ses Eğitimi dersinde karşılaşılan sorunları nitel araştırma yöntemi kullanarak öğretmen görüşleri çerçevesinde işlediği çalışmasında, öğrencilerin mutasyon döneminde aldığı bu eğitimde büyük ölçüde sorun yaşadıklarından, bu dersin kademeli şekilde 9. Sınıftan itibaren tüm sınıf düzeylerinde alınması gerektiği sonucuna varmıştır. Okullarda %44,4 oranında, Bireysel Ses Eğitimi dersi işlemek üzere hazırlanan ortamların fiziki şartlarının yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Genellikle 3 ve daha fazla öğrenciyle yürütülen derslerde, dağılımları farklı olmak üzere bazı öğretmenlerin eser, nefes, gevşeme ve yumuşama, solfej ve artikülasyon çalışmasını derslerinde uygulamadıkları dile getirilmiştir.

Başaran-Tanrıöver ve Temiz (2012) yaptıkları çalışmada Bireysel Ses Eğitimi ders kitabının ve ders kitabı dışındaki kaynakların derslerde kısmen kullanıldığı, kitapta yer alan hazırlık çalışmaları, etkinlikler, ses alıştırmaları, eser ve etütlerin de derslerde kullanımının az olduğu sonucuna varmışlardır. Bireysel Ses Eğitimi ders kitabının, dersin verimli işlenmesi için temel bir araç olduğunu savunan çalışmada, kitabın genel içeriğinin daha anlaşılır ve daha çeşitli hale getirilmesi önerilerine yer verilmiştir. Ayrıca ders kitabında yer alan ölçme ve değerlendirme çalışmalarını, öğretmenlerin düzenli şekilde uygulamasının gerekliliği de yapılan çalışmada

vurgulanmaktadır. Yapılan bu çalışmadan çıkarılan genel sonuç, Bireysel Ses Eğitimi ders kitabının işlevsel olmadığı yönündedir.

Güzel sanatlar liseleri öğrencilerinin Bireysel Ses Eğitimi dersinde karşılaştıkları zorluklar üzerine bir araştırma gerçekleştiren Mustan ve Sevinç (2011), öğrenci görüşlerine ait ulaştığı sonuçlarda; Bireysel Ses Eğitimi ders saatlerinin yeterli olmadığını ve ders kitabının öğrencilerin seviyelerine uygun olmadığı, okullardaki çalışma odalarının yetersizliği ve ders içerisinde teknolojik araç gereçlerden yararlanma konusunda yetersiz kaldığını belirtip, bu durumların öğrencilerin ders başarısını olumsuz yönde etkilediğini savunmaktadır. Bununla birlikte öğrencilerin özgüvenini artırabilecekleri konser, dinleti ve etkinliklerin yeterli sayıda olmaması, öğrencilerin bu gibi etkinliklere dışardan katılımının da yetersiz oluşu, öğrencilerin hem özgüven hem de müzikalite anlamında eksik kaldığı yapılan çalışmada varılan sonuçlar arasındadır.

3. YÖNTEM

Bu bölümde Araştırma'nın Modeli, Çalışma Grubu, Verilerin Toplanması ve Verilerin Analizi ile ilgili yöntem bilgilerine yer verilmiştir.

3. 1. Araştırma Modeli

Bu araştırma 'Betimsel Araştırmalar'dan 'Tarama (Survey)' modeli bir araştırmadır. "Betimsel araştırmalar; olayı olduğu gibi araştıran ve ele alınan olayların ve durumların ayrıntılı bir biçimde araştırıldığı ve onların daha önceki olaylar ve durumlarla ilişkilerinin incelenerek, 'Ne' olduklarının betimlenmeye çalışıldığı araştırmalardır" (Karakaya, 2009, s. 59).

Betimsel araştırmaların bir türü olan Tarama Modeli ise; "geçmişte ya da halen var olan bir durumu, var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve var olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilemez" (Karasar, 2005, s. 77).

Bu model kapsamında hazırlanan ölçekler çalışma grubundaki öğrencilere yüz yüze yöntemle uygulanacak ve bireysel ses eğitimi dersine dönük bilgi, beceri ve tutumları betimlenmeye çalışılacaktır.

3. 2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu, 2019-2020 Eğitim-Öğretim yılında Trabzon Akçaabat Güzel Sanatlar Lisesi 10. Sınıfında öğrenim gören 16 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmaya öğrencilerin tanımlayıcı özelliklerine yönelik bulgular aşağıda yer almaktadır.

Tablo 3. Öğrencilerin Tanımlayıcı Özelliklere Göre Dağılımı

Gruplar	Frekans(n)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Kadın	11	68,8
Erkek	5	31,2

Öğrenciler cinsiyete göre 11'i (%68,8) kadın, 5'i (%31,2) erkek olarak dağılmaktadır.

3. 3. Verilerin Toplanması

Planlanan çalışma için öncelikle bir literatür taraması yapılmış ve Güzel Sanatlar Lisesi Bireysel Ses Eğitimi dersi ile ilgili; dersin öğretim programı, bakanlıkça kabul edilen ders kitabı ve konu ile ilgili daha önce yapılmış bazı tez ve makalelere ulaşılmıştır.

Kazanımların düzeyini tespit etmeye dönük uygulamalara başlamadan önce, Milli Eğitim Bakanlığı resmi izin prosedürleri ile hareket edilmiş ve gerekli izinlerin alınmasından sonra uygulamaya geçilmiştir. Uygulama sürecinde ilgili dersin bilişsel alan kazanımlarına ulaşıp ulaşılamadığını ölçmeye dönük 15 maddelik bir “Düzy Belirleme Testi”, devinışsel alan kazanımlarına ulaşıp ulaşılamadığını ölçmeye dönük Polat (2017) tarafından hazırlanmış olan “Ses Performans Değerlendirme Ölçeği” ve duyuşsal alan kazanımlarına ulaşıp ulaşılamadığını ölçmeye dönük olarak da Ekici (2012) tarafından geliştirilmiş olan “Tutum Ölçeği” kullanılmıştır.

3. 3. 1. Kullanılan Düzy Belirleme Testine İlişkin Temel Bilgiler

Hazırlanan çoktan seçmeli düzy belirleme testi önce 20 maddeden oluşmaktaydı. Testin güvenilirliği için yapılan pilot uygulama sonucunda testin güçlüğü ve ayırt ediciliğine ilişkin istatistiklerden sonra test; madde güçlüğü 0,12 ile 0,81 arasında ve ayırt ediciliği 0,16 ile 1 arasında olan 15 maddeye düşürülmüştür (Ek 3). Bu aşamada çok zor olan bir madde, ayırt ediciliğinden dolayı ve ayırt ediciliği düşük olan bir madde de orta güçlükte olmasından dolayı ve ölçülmek istenen özellikle yakından ilişkili olduğundan testten çıkartılmamıştır. Uygulama sonucu oluşan sonuçlara ilişkin istatistikte, düzy belirleme testindeki sorularda doğru yanıtlara 1 puan verilmektedir. Toplam düzy puanı 0 ile 1 arasında değişmektedir. Düzy puanının artması bilginin arttığını göstermektedir. Ayrıca, testin maddelerine verilen cevaplar, istatistik programındaki değerlendirmeye ek olarak, 100 puan üzerinden de puanlanmıştır.

3. 3. 2. Kullanılan Tutum Ölçeğine İlişkin Temel Bilgiler

Bu araştırmada kullanılan ve Ekici (2012) tarafından geliştirilmiş olan tutum ölçeği, 38 tutum önermesinden oluşan ve 5 li likert tipi bir ölçektir (Ek 2). Olumlu önermeler için 5-4-3-2-1 şeklinde, olumsuz önermeler için de 1-2-3-4-5 şeklinde ters puanlama yapılmıştır.

“Tutum puanlarının yorumu başarı testlerinden elde edilen puanların yorumundan farklıdır. Temel tutum puanı hesaplama yöntemi; bir yanıtlayıcı tarafından işaretlenen cümlelerin madde puanlarının toplamını, işaretlenen cümle sayısına bölmektir. Bu yolla elde edilecek istatistik 1 ile 5 arasında bir sayı verir. Bunlardan 1 ile 3 arasında olanlar olumsuz tutum, tam 3 puan Nötr Tutum ve 3 ile 5 arasında olanlar da olumlu tutumu gösterir” (Turgut & Baykul, 1992’den aktaran Erden, 1998, s. 94).

$$\text{Tutum Puanı} = \frac{\text{Ölçekten Alınan Puan}}{\text{Ölçekteki Madde Sayısı}}$$

Tutum ölçeğinden elde edilecek puanları yorumlamanın bir diğer yolu da şu şekildedir: Bu ölçeklerde her madde en az “1” puan ile puanlandığı için tutumu çok olumsuz olan bir kişi ölçekteki madde sayısı kadar puana sahip olur.

Bu araştırmada kullanılan 38 soruluk tutum ölçeğinde objeye ilişkin en olumsuz tutumu $38 \times 1 = 38$ puan gösterir. $38 \times 2 = 76$ puan civarı olumsuz tutumu, $38 \times 3 = 114$ puan tutumun nötr olduğunu, $38 \times 4 = 152$ puan tutumun olumlu olduğunu, $38 \times 5 = 190$ puan tutumun çok olumlu olduğunu gösterir” (Erden, 1998, s. 94).

Yukarıda verilen tutum puanı hesaplama yöntemine göre değerlendirdiğimizde; bu araştırmada kullanılan ölçek 5’li likert tipi ve 38 maddeden oluşmakta, ölçekten en çok 190 puan en az da 38 puan alınabilmektedir. Buna göre ölçekten alınan puanı ölçekteki madde sayısına böldüğümüzde her zaman 1 ile 5 arasında bir sayı oluşacaktır. Bu aralığın ortancası olan 3 sayısına ulaşabilmek için ölçekten en az 114 puan alınması gerekir ki 114’ü, 38’e böldüğümüzde 3 ‘e ulaşılsın. $\text{Tutum Puanı} = 38/38 = 1$ (En az puan) $114/38 = 3$ (Nötr Puan) veya $190/38 = 5$ (En çok puan)

Yine ikinci yöntemde de; tutum puanı yukarıda açıklanan hesaplama yöntemleri ile düşünüldüğünde nötr tutum puanının 38 ve 190 puan aralığındaki “114” puan olduğu tespit edilmiştir. Çünkü yukarıda açıklanan formül hesabına göre 1 ile 5 arasında puanlanan likert ortancası olan 3’ü 38 ile çarptığımızda, $38 \times 3 = 114$ çıkmaktadır. Buradan hareketle ölçek değerlendirilirken “3” veya “114 puan” nötr tutumu, “3” veya “114 puan”ın üzeri olumlu tutumu, “3” veya “114 puan”ın altı da olumsuz tutumu ifade etmektedir. Bu değerlendirmeyi 100’lük sistem üzerinden ifade ettiğimizde de “3” ya da “114 puan” 100 üzerinden 60 puana denk gelmektedir. Yani 60 puanın üstü olumlu tutumu, altı olumsuz tutumu, 60 puanın kendi de nötr tutumu ifade etmektedir

Kullanılan tutum ölçeğinin güvenirliği bu araştırma kapsamındaki uygulama sonuçlarına göre Cronbach’s Alpha=0,930 olarak yüksek bulunmuştur.

3. 3. 3. Kullanılan Performans Gözlem Formuna İlişkin Temel Bilgiler

Bu araştırmada kullanılan performans ölçüm tekniği Dereceli Puanlama Anahtarı (Rubrik) formundadır. Polat (2017) tarafından hazırlanmış olan bu ölçme aracında, öğrencilerin bireysel söyleme becerilerini ölçüp değerlendirmeye dönük 13 performans göstergesi mevcuttur (Ek 1) Performansa konu olan şarkılarda, ölçekte bulunan üç özellik (Staccato, Glissando ve Tril) bulunmadığı için ölçümler 10 gösterge üzerinden yapılmıştır.

Bu anlamda Performans ölçeğinde her bir performans ölçütü 1 ile 5 arasında puanlanmaktadır. Genel performans puanının belirlenmesinde performans ölçütlerinden alınan puanlar toplanarak 10'a bölünmektedir. Alınabilecek minumum puan 1, maksimum puan 5'tir. Puanın yükselmesi performansın arttığını göstermektedir. Ölçek bazındaki 10 madde üzerinden bakıldığında da bu ölçekten en çok 50 puan en az da 10 puan alınabilmektedir.

Kullanılan performans gözlem formunun güvenirliği bu araştırma kapsamındaki uygulama sonuçlarına göre Cronbach's Alpha=0,750 olarak yüksek bulunmuştur.

Bu ölçme araçları; eğitim öğretim döneminin başında ön uygulama ve sonunda son uygulama olacak şekilde uygulanmıştır.

3. 4. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler bilgisayar ortamında SPSS 22.0 istatistik programı aracılığıyla değerlendirilmiştir. Uygulanan ölçme araçlarından elde edilen veriler SPSS programında analiz edilerek öğrencilerin düzey belirleme testi, performans gözlem formu ve tutum puanları arasında ön ve son uygulama arasında farklılık olup olmadığı ve varsa farklılıkların da anlamlı olup olmadığına ilişkin istatistikler yapılmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin tanımlayıcı özelliklerinin belirlenmesinde frekans ve yüzde analizlerinden, ölçeğin incelenmesinde ortalama ve standart sapma istatistiklerinden faydalanılmıştır. Araştırma değişkenlerinin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek üzere Kurtosis (Basıklık) ve Skewness (Çarpıklık) değerleri incelenmiştir.

Tablo 4. Basıklık ve Çarpıklık Değerleri

	Kurtosis	Skewness
Düzy Belirleme Testi Ön Uygulama	-0,001	-1,015
Düzy Belirleme Testi Son Uygulama	0,232	0,051
Tutum Ölçeği Ön Uygulama	0,058	-0,108
Tutum Ölçeği Son Uygulama	-0,961	-0,384
Performans Formu Ön Uygulama	1,950	0,885
Performans Formu Son Uygulama	-0,982	0,287

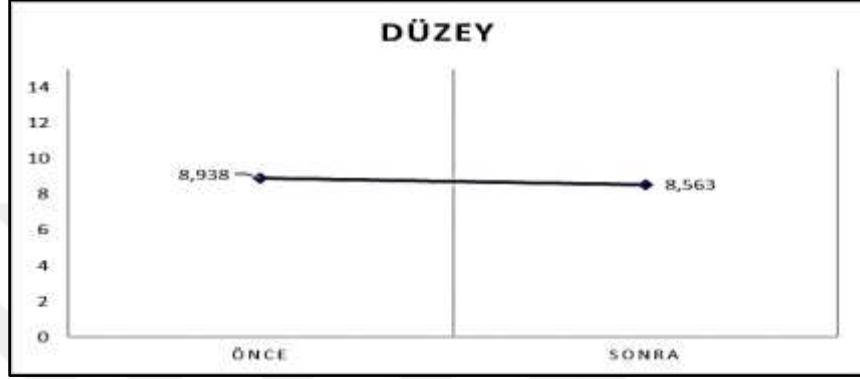
İlgili literatürde, değişkenlerin basıklık çarpıklık değerlerine ilişkin sonuçların +1.5 ile -1.5 (Tabachnick ve Fidell, 2013), +2.0 ile -2.0 (George ve Mallery, 2010) arasında olması normal dağılım olarak kabul edilmektedir.

İki bağımsız grup arasında niceliksel sürekli verilerin karşılaştırılmasında t-testi kullanılmıştır. Grup içerisinde tekrarlanan ölçümler arasındaki fark eşleşmiş grup t-testi ile analiz edilmiştir.

4. BULGULAR

4. 1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın Birinci Alt Problemi; “Güzel Sanatlar Lisesi 10. Sınıf Bireysel Ses Eğitimi Dersi’nin Bilişsel Alan hedeflerine ulaşma düzeyi nedir?” şeklinde oluşturulmuştur. Buna göre:

Şekil 1. Bilişsel alan düzey belirleme testi sonuçlarına ilişkin diyagram

Şekil 1’de görüldüğü üzere uygulanan Düzye Belirleme Testi’nin ön uygulama ile son uygulama sonuçları arasında istatistiksel olarak bir düşüş görülmektedir.

Bireysel ses eğitimi dersinin bilişsel alan hedeflerine ulaşma düzeyine dönük nihai değerlendirme için ölçme aracına verilen cevaplar, 100 puan üzerinden yapılan puanlamaya göre ayrıca değerlendirilmiştir. Aşağıdaki tabloda buna ilişkin sonuçlar yer almaktadır.

Tablo 5. Düzye Belirleme Testi Ön-Son Uygulama Aritmetik Ortalamaları

Ölçümler	n	Aritmetik Ortalama
Ön Uygulama	16	58,57
Son Uygulama	16	56,51

Tablo 5’te görüldüğü üzere düzey belirleme testine dönük cevaplar 100’lük sisteme dönüştürüldüğünde de son uygulamada bir düşüşün olduğu gözlenmektedir. Bu sonuca göre çalışma örneklemindeki Güzel Sanatlar Lisesi müzik bölüm öğrencilerin görmüş olduğu “Bireysel Ses Eğitimi” dersinde, dersin bilişsel alan hedeflerine ulaşamamaktadır.

Öğrencilerin son uygulamada yüz puan üzerinden aldıkları 56,51 puanlık aritmetik ortalama, tam öğrenme oranının altında kalmıştır. “Tam öğrenme, okullardaki beklendik başarıyı % 75 ile % 90’a hatta % 95’e çıkaran bir öğrenme sürecidir” (Demirel,1978, s. 47). Buna göre bilişsel alan

hedeflerinde gerçekleşen % 56,51'lik oran, bu alanın hedeflerinin öğrencilerde istenilen oranda gerçekleşmediğini göstermektedir.

Bilişsel alan kazanımlarını ölçmeye dönük olarak uygulanan düzey belirleme testinin ön uygulama ve son uygulama puanları arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analiz sonrası bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 6. Düzey Puanının Dönem Öncesi ve Dönem Sonrası Karşılaştırılması

Ölçümler	Ön Uygulama		Son Uygulama		N	t	p
	Ort	Ss	Ort	Ss			
Düzey	8,938	3,549	8,563	2,780	16	0,481	0,637

Tablo 6'ya göre Düzey Belirleme Testi Ön Uygulama değerine ($\bar{x}=8,938$) göre son uygulama değerindeki ($\bar{x}=8,563$) düşüş anlamlı bulunmamıştır ($t=0,481$; $p=0,637>0,05$).

Tablo 7. Düzey Belirleme Testine Verilen Yanıtlarının Dönem Başı ve Dönem Sonu Değerlendirmelere Göre Dağılımı

		Ön Uygulama		Son Uygulama	
		n	%	n	%
Madde 1	Yanlış	5	%31,2	4	%25,0
	Doğru	11	%68,8	12	%75,0
Madde 2	Yanlış	5	%31,2	3	%18,8
	Doğru	11	%68,8	13	%81,2
Madde 3	Yanlış	3	%18,8	8	%50,0
	Doğru	13	%81,2	8	%50,0
Madde 4	Yanlış	6	%37,5	7	%43,8
	Doğru	10	%62,5	9	%56,2
Madde 5	Yanlış	5	%31,2	10	%62,5
	Doğru	11	%68,8	6	%37,5
Madde 6	Yanlış	1	%6,2	4	%25,0
	Doğru	15	%93,8	12	%75,0
Madde 7	Yanlış	7	%43,8	7	%43,8
	Doğru	9	%56,2	9	%56,2
Madde 8	Yanlış	8	%50,0	3	%18,8
	Doğru	8	%50,0	13	%81,2
Madde 9	Yanlış	14	%87,5	11	%68,8
	Doğru	2	%12,5	5	%31,2
Madde 10	Yanlış	3	%18,8	1	%6,2
	Doğru	13	%81,2	15	%93,8
Madde 11	Yanlış	8	%50,0	12	%75,0
	Doğru	8	%50,0	4	%25,0
Madde 12	Yanlış	7	%43,8	8	%50,0
	Doğru	9	%56,2	8	%50,0
Madde 13	Yanlış	4	%25,0	3	%18,8
	Doğru	12	%75,0	13	%81,2
Madde 14	Yanlış	10	%62,5	11	%68,8
	Doğru	6	%37,5	5	%31,2
Madde 15	Yanlış	11	%68,8	11	%68,8
	Doğru	5	%31,2	5	%31,2

Tablo 7 incelendiğinde düzey belirleme testinin son uygulama cevaplarının, ön uygulama cevaplarından daha az olan maddelerinin koyu (bold) olarak işaretlendiği görülmektedir. Normalde beklenen bunun tam tersi olmasıdır. Yani öğrencilerin süreç sonundaki kazanımlarının süreç başından daha gelişkin olması gerekir. Bu durum, bireysel ses eğitimi dersi öğretim programının bilişsel alan kazanımlarını oluşturmada etkisiz kaldığı şeklinde değerlendirilebilir.

Yukarıda sözü edilen maddelerin, bilişsel alan ile ilgili hangi kazanımlara işaret ettiğine dönük değerlendirmeler aşağıda madde madde verilmiştir.

Düzy Belirleme Testinin 3. maddesine verilen yanıtların dönem öncesi ve dönem sonrasına göre dağılımı incelendiğinde; ön uygulamada öğrencilerden 3'ünün (%18,8) yanlış, 13'ünün (%81,2) doğru; son uygulamada da öğrencilerden 8'inin (%50,0) yanlış, 8'inin (%50,0) doğru cevap verdiği görülmektedir. Bu test maddesi; kalınlıklarına göre kadın ve erkek ses türlerini tanımayaya dönüktür.

Düzy Belirleme Testinin 4. maddesine verilen yanıtların dönem öncesi ve dönem sonrasına göre dağılımı incelendiğinde; ön uygulamada öğrencilerden 6'sının (%37,5) yanlış, 10'unun (%62,5) doğru; son uygulamada da öğrencilerden 7'sinin (%43,8) yanlış, 9'unun (%56,2) doğru cevap verdiği görülmektedir. Bu test maddesi; çok ünlü tenor sanatçıları tanımayaya dönüktür.

Düzy Belirleme Testinin 5. maddesine verilen yanıtların dönem öncesi ve dönem sonrasına göre dağılımı incelendiğinde; ön uygulamada öğrencilerden 5'inin (%31,2) yanlış, 11'inin (%68,8) doğru; son uygulamada da öğrencilerden 10'unun (%62,5) yanlış, 6'sının (%37,5) doğru cevap verdiği görülmektedir. Bu test maddesi; öğrencilerin mutasyon dönemi ses değişikliklerinin teknik boyutu ile ilgilidir.

Düzy Belirleme Testinin 6. maddesine verilen yanıtların dönem öncesi ve dönem sonrasına göre dağılımı incelendiğinde; ön uygulamada öğrencilerden 1'inin (%6,2) yanlış, 15'inin (%93,8) doğru; son uygulamada da öğrencilerden 4'ünün (%25,0) yanlış, 12'sinin (%75,0) doğru cevap verdiği görülmektedir. Bu test maddesi öğrencilerin ses gelişimini olumsuz etkileyen unsurlar hakkındaki bilgilerini ölçmeye dönüktür.

Düzy Belirleme Testinin 11. maddesine verilen yanıtların dönem öncesi ve dönem sonrasına göre dağılımı incelendiğinde; ön uygulamada öğrencilerden 8'inin (%50,0) yanlış, 8'inin (%50,0) doğru; son uygulamada da öğrencilerden 12'sinin (%75,0) yanlış, 4'ünün (%25,0) doğru cevap verdiği görülmektedir. Bu test maddesi; öğrencilerin ses türlerinin özellikleri hakkındaki bilgilerini ölçme ile ilgilidir.

Düzy Belirleme Testinin 12. maddesine verilen yanıtların dönem öncesi ve dönem sonrasına göre dağılımı incelendiğinde; ön uygulamada öğrencilerden 7'sinin (%43,8) yanlış, 9'unun (%56,2) doğru; son uygulamada da öğrencilerden 8'inin (%50,0) yanlış, 8'inin (%50,0) doğru cevap verdiği görülmektedir. Bu test maddesi; öğrencilerin ses eğitimi ve türleri ile ilgili bilgilerini ölçmeye yöneliktir.

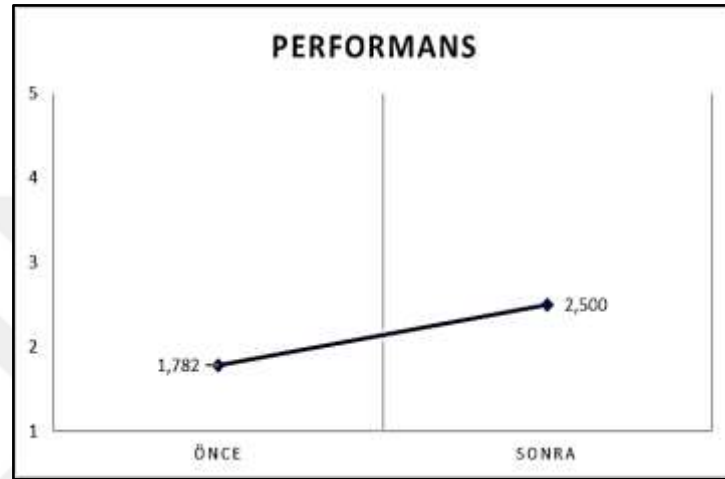
Düzy Belirleme Testinin 14. maddesine verilen yanıtların dönem öncesi ve dönem sonrasına göre dağılımı incelendiğinde; ön uygulamada öğrencilerden 10'unun (%62,5) yanlış, 6'sının (%37,5) doğru; son uygulamada da öğrencilerden 11'inin (%68,8) yanlış, 5'inin (%31,2) doğru cevap verdiği görülmektedir. Bu test maddesi; konuşma dilimizde birbirinden ayrı söylenen “e” vokalinin üretilme biçimine dönük bilgiyi ölçmeyi amaçlamıştır.

Yukarıda analiz edilen maddelere ilişkin kazanımlar ders dönemi içerisinde beklendiği biçimde oluşmamaktadır. Özellikle bu kazanımlara ilişkin bilişsel alan içeriklerinin oluşmamasında

diğer pek çok nedenle birlikte pandemi dönemi ile geçilen uzaktan eğitim uygulamalarına eşlik eden bazı motivasyonsuzluklar etkili olabilir.

4. 2. İkinci Alt Problem İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın İkinci Alt Problemi; “Güzel Sanatlar Lisesi 10. Sınıf Bireysel Ses Eğitimi Dersi’nin Devinişsel Alan hedeflerine ulaşma düzeyi nedir?” şeklinde oluşturulmuştur. Buna göre;

Şekil 2. Performans ölçümlerine ilişkin diyagram

Şekil 2 de görüldüğü üzere uygulanan Performans Gözlem Formu ön uygulama ile son uygulama sonuçları arasında istatistiksel olarak bir yükseliş görülmektedir.

Devinişsel devinişsel alan hedeflerine ulaşma düzeyine dönük nihai değerlendirme için ölçme aracına verilen cevaplar, 100 puan üzerinden yapılan puanlamaya göre ayrıca değerlendirilmiştir. Aşağıdaki tabloda buna ilişkin sonuçlar yer almaktadır.

Tablo 8. Performans Gözlem Formu Ön-Son Uygulama Aritmetik Ortalamaları

Ölçümler	N	Aritmetik Ortalama
Ön Uygulama	11	35,63
Son Uygulama	11	50,00

Tablo 8’de görüldüğü üzere performans gözlem formuna dönük cevaplar 100’lük sisteme dönüştürüldüğünde de son uygulamada bir artışın olduğu gözlenmektedir.

Devinişsel alan kazanımlarını ölçmeye dönük olarak uygulanan performans gözlem formunun, ön uygulama ve son uygulama puanları arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analiz sonrası bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 9. Performans Puanının Dönem Öncesi ve Dönem Sonrası Karşılaştırılması

Ölçümler	Ön Uygulama		Son Uygulama		N	t	P
	Ort	Ss	Ort	Ss			
Performans Gözlem Formu	1,782	0,363	2,500	0,777	11	-3,609	0,005

Tabloya göre Performans Gözlem Formu Ön Uygulama değerine ($\bar{x}=1,782$) göre Performans Gözlem Formu Son Uygulama değerindeki ($\bar{x}=2,500$) artış anlamlı bulunmuştur ($p=0,005<0,05$).

Bu sonuca göre çalışma örneklemindeki Güzel Sanatlar Lisesi müzik bölüm öğrencilerin görmüş olduğu “Bireysel Ses Eğitimi” dersinde, dersin devinişsel alan kazanımlarının süreç içinde geliştiği görülmektedir. Bu gelişimin etkililiği hakkında da aşağıdaki değerlendirmeyi yapmamız mümkündür.

Öğrencilerin son uygulamada aldıkları 2,5 ortalama (yüz puan üzerinden aldıkları 50,00 puanlık aritmetik ortalama), tam öğrenme oranının altında kalmıştır. Tam öğrenme, okullardaki beklendik başarıyı % 75 ile % 90’a hatta % 95’e çıkaran bir öğrenme sürecidir (Demirel, 1978, s. 47) Buna göre devinişsel alan hedeflerinde gerçekleşen % 50’lik oran, bu alanın hedeflerinin öğrencilerde istenilen oranda gerçekleşmediğini göstermektedir. Bireysel ses eğitimi dersinin öğretim programı; programın devinişsel alan kazanımlarında etkili olmakla birlikte bu etki beklentileri karşılayacak güçte gerçekleşmemektedir.

Tablo 10. Performans Ölçütlerinin Dönem Başı ve Dönem Sonu Karşılaştırılması

Ölçümler	Önce		Sonra		N	t	p
	Ort	Ss	Ort	Ss			
Postür	2,091	0,944	2,636	1,027	11	-2,206	0,052
Solunum	1,818	0,405	2,273	0,647	11	-2,887	0,016
Fonasyon	2,636	0,505	3,000	0,633	11	-1,789	0,104
Rezonans	1,545	0,688	2,455	1,036	11	-3,194	0,010
Artikülasyon	1,636	0,809	2,636	0,924	11	-4,282	0,002
Entonasyon	1,909	0,302	2,818	0,982	11	-3,627	0,005
Odaklanma	1,545	0,522	2,545	1,128	11	-3,317	0,008
Nüans	1,000	0,000	1,727	1,009	11	-2,390	0,038
Legato	2,273	1,104	2,636	0,924	11	-0,886	0,397
Vibrato	1,364	0,505	2,273	1,104	11	-3,194	0,010

Postür Önce değerine ($\bar{x}=2,091$) göre postür sonra değerindeki ($\bar{x}=2,636$) artış anlamlı bulunmamıştır ($t=-2,206$; $p=0,052>0,05$).

Solunum Önce değerine ($\bar{x}=1,818$) göre solunum sonra değerindeki ($\bar{x}=2,273$) artış anlamlı bulunmuştur ($p=0,016<0,05$).

Fonasyon Önce değerine ($\bar{x}=2,636$) göre fonasyon sonra değerindeki ($\bar{x}=3,000$) artış anlamlı bulunmamıştır ($t=-1,789$; $p=0,104>0,05$).

Rezonans Önce değerine ($\bar{x}=1,545$) göre rezonans sonra değerindeki ($\bar{x}=2,455$) artış anlamlı bulunmuştur ($p=0,010<0,05$).

Artikülasyon Önce değerine ($\bar{x}=1,636$) göre artikülasyon sonra değerindeki ($\bar{x}=2,636$) artış anlamlı bulunmuştur ($p=0,002<0,05$).

Entonasyon Önce değerine ($\bar{x}=1,909$) göre entonasyon sonra değerindeki ($\bar{x}=2,818$) artış anlamlı bulunmuştur ($p=0,005<0,05$).

Odaklanma Önce değerine ($\bar{x}=1,545$) göre odaklanma sonra değerindeki ($\bar{x}=2,545$) artış anlamlı bulunmuştur ($p=0,008<0,05$).

Nüans Önce değerine ($\bar{x}=1,000$) göre nüans sonra değerindeki ($\bar{x}=1,727$) artış anlamlı bulunmuştur ($p=0,038<0,05$).

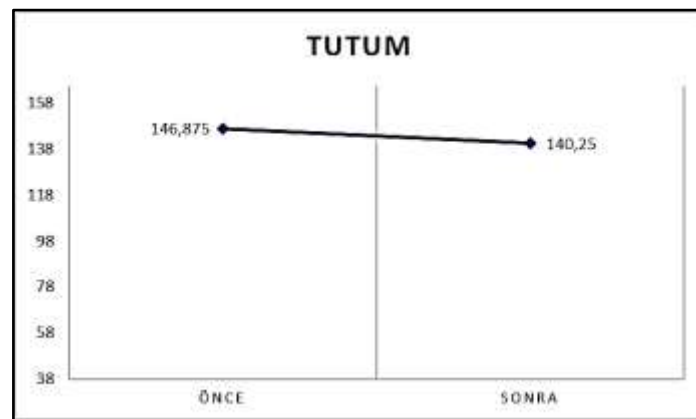
Legato Önce değerine ($\bar{x}=2,273$) göre legato sonra değerindeki ($\bar{x}=2,636$) artış anlamlı bulunmamıştır ($t=-0,886$; $p=0,397>0,05$).

Vibrato Önce değerine ($\bar{x}=1,364$) göre vibrato sonra değerindeki ($\bar{x}=2,273$) artış anlamlı bulunmuştur ($p=0,010<0,05$).

Yukarıdaki bulguya göre, performans ölçütlerinin büyük çoğunluğu için bir eğitim-öğretim döneminde anlamlı farklılık oluşturacak düzeyde gelişimler sağlanabilmektedir. Bu yönü ile bakıldığında bireysel ses eğitim dersi öğretim programı, devinişsel alan kazanımlarını oluşturmada istenilen düzeyde olmasa da belli oranda etkili olabilmektedir. Performans standartları içinde “postür”, “fonasyon” ve “legato” konularında kazanımlar istenildiği biçimde oluşmamaktadır.

4. 3. Üçüncü Alt Problem İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın Üçüncü Alt Problemi; “Güzel Sanatlar Lisesi 10. Sınıf Bireysel Ses Eğitimi Dersi’nin Duyuşsal Alan hedeflerine ulaşma düzeyi nedir?” şeklinde oluşturulmuştur. Buna göre;

Şekil 3. Tutum puanına ilişkin diyagram

Şekil 3’te görüldüğü üzere uygulanan Tutum Ölçeği ön uygulama ile son uygulama sonuçları arasında istatistiksel olarak bir düşüş görülmektedir.

Bu araştırmanın “Yöntem” bölümünde de belirtildiği üzere, kullanılan tutum ölçeğinin nötr tutum puanı 114 puan, 100’lük sistem üzerinden de 60 puandır. Tutum ölçeğinin ön uygulama (146, 8) ve son uygulama (140,2) puanlarına göre (100’lük sisteme göre; Ön Uygulama 76,60 puan ve Son Uygulama 73,61 puan) öğrencilerin bireysel ses eğitim tutumlarının hem dönem başında hem de dönem sonunda “olumlu” düzeyde olduğu görülmektedir.

Ancak öğrenciler dönem başında mevcut olan olumlu tutum düzeylerini dönem içinde geliştirememekte, aksine tutum puan düzeyleri belli bir oranda azalmaktadır. Aşağıda bu azalmanın anlamlı olup olmadığına ilişkin bulguya yer verilmiştir. Buna göre:

Tutum ölçeği ön uygulama ile son uygulama arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan analiz sonrası bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 11. Tutum Puanlarının Dönem Başı ve Dönem Sonu Karşılaştırılması

Ölçümler	Önce		Sonra		n	t	p
	Ort	Ss	Ort	Ss			
Tutum	146,875	17,753	140,250	13,112	16	1,914	0,075

Tabloya göre Tutum Ölçeği Ön Uygulama değerine ($\bar{x}=146,875$) göre Tutum Ölçeği Son Uygulama değerindeki ($\bar{x}=140,250$) düşüş anlamlı bulunmamıştır ($t=1,914$; $p=0,075>0,05$).

Bu sonuca göre çalışma örneklemindeki Güzel Sanatlar Lisesi müzik bölüm öğrencilerin görmüş olduğu “Bireysel Ses Eğitimi” dersinde, dersin duyuşsal alan kazanımlarının süreç içinde gelişmediği ve hatta anlamlı olmasa da biraz gerilediği görülmektedir.

Bireysel ses eğitim dersi öğretim programının duyuşsal alan kazanımlarını oluşturmadaki etkililiği hakkında da aşağıdaki değerlendirmeyi yapmamız mümkündür.

Öğrencilerin ön ve son uygulamada aldıkları puan düzeyleri derse karşı olumlu tutum içerisinde olduğunu göstermektedir. Ancak programdan beklenen süreç içerisinde ilgili alanın kazanımlarının nitelik ve niceliğinde belirgin artışların olmasıdır. Araştırmanın bu bulgusu; bireysel ses eğitim dersi öğretim programının duyuşsal alan kazanımlarını oluşturmadaki etkililiğinin yeterli olmadığı şeklinde değerlendirilebilir. Zaten süreç başında da olumlu olan tutum puanlarının daha da olumluya yönelmesi konusunda öğretim programı etkisiz kalmaktadır.

Tablo 12. Tutum İfadelerine Verilen Yanıtların Dönem Başı ve Dönem Sonu Karşılaştırılması

Ölçümler	Önce		Sonra		N	t	p
	Ort	Ss	Ort	Ss			
Bireysel Ses Eğitimi Dersi, Sevdiğim Dersler Arasındadır	4,188	0,655	4,188	0,655	16	0,000	1,000
Bireysel Ses Eğitimi Dersi, Bence Sıkıcıdır	1,750	0,577	1,750	0,683	16	0,000	1,000
Bireysel Ses Eğitimi Dersinin Zevkli Olduğunu Düşünürüm	4,188	0,544	4,062	0,574	16	0,620	0,544
Bireysel Ses Eğitimi Ders Saatlerinin Artırılmasını İsterim	3,750	0,775	3,625	0,957	16	0,522	0,609
Bireysel Ses Eğitimi Dersi, Müzik Öğretmeni İçin En Gerekli Derslerden Biridir	4,375	0,619	4,125	1,025	16	0,775	0,451
Bireysel Ses Eğitimi Dersi, Yalnızca Ana Dal Öğrencileri İçin Gereklidir	2,688	1,078	2,688	1,138	16	0,000	1,000
Bireysel Ses Eğitimi Dersi, Yeniliklere Açık Değildir	1,625	0,619	2,062	1,124	16	-1,331	0,203
Bireysel Ses Eğitimi Dersinde, Teknik Açısından Bana İyi Örnek Olunmaktadır	4,312	0,704	4,000	1,033	16	1,159	0,264
Bu Derste Öğrenci-öğretmen İletişimi Yetersizdir	1,812	0,834	1,750	0,683	16	0,293	0,774
Ses Eğitimi İle İlgili Ders Dışı Çalışmalarımı İstekle Yaparım	3,938	0,680	3,750	0,775	16	1,145	0,270
Gelişimimi Gördükçe Çok Mutlu Olurum	4,375	0,806	4,375	0,619	16	0,000	1,000
Bu Ders, Kendimi İfade Edebildiğim Bir Derstir	3,875	0,806	3,625	0,619	16	1,074	0,300
Güzel Şarkı Söylediğim İçin Kendime Olan Güvenim Artıyor	3,938	1,182	4,188	0,834	16	-0,845	0,411
Derslerde Çalışırken Sesimin Zorlandığını Hissediyorum	2,500	0,817	2,812	0,834	16	-1,046	0,312
Şarkı Söylemekten Nefret Ederim	1,188	0,403	1,312	0,602	16	-1,000	0,333
Bu Ders, Zorlandığım Dersler Arasındadır	1,875	0,719	2,000	0,894	16	-0,460	0,652
Bireysel Ses Eğitimi Dersinden Sonra Kendimi Rahatlamış Hissederim	3,562	1,153	3,188	0,981	16	1,000	0,333
Bu Dersin Olduğu Gün Çok Sevinçli Olurum	3,688	1,078	3,188	0,911	16	1,936	0,072
Bu Ders Hayal Gücümü Geliştiriyor	3,062	1,182	3,250	1,238	16	-0,824	0,423
Sesimi Kullanma Konusunda Güvensizim	2,125	1,204	2,750	1,126	16	-2,825	0,013
Derslerde Söylediğim Şarkılar Düzeyime Uygun Değildir	2,188	1,167	2,062	0,854	16	0,565	0,580
Bu Derste Kendimi Kastığımı Hissediyorum	2,375	1,088	2,625	1,088	16	-1,000	0,333
Derslerde Söylediğimiz Şarkıları Sevmiyorum	1,812	0,544	2,625	1,025	16	-3,105	0,007
Solunum Ve Ses Egzersizleri Beni Çok Sıkıyor	1,875	0,619	2,500	0,966	16	-2,825	0,013
Şarkı Söylemeye Kendimi Tam Anlamıyla Verebiliyorum	3,500	1,155	3,750	0,775	16	-0,939	0,362
Derslerde Seçilen Şarkılar, Teknik Açısından Gelişmemi Sağlar Niteliktedir	4,062	0,574	3,938	0,574	16	0,620	0,544
Zorunlu Olmasam, Bu Derse Girmek İstemem	1,438	0,629	1,688	0,704	16	-1,732	0,104
Bu Derste, Başarısız Olduğum Hissine Kapılıyorum	1,938	0,574	2,375	0,957	16	-1,518	0,150
Bu Derse Sadece Sınıf Geçmek İçin Çalışırım	1,688	0,873	1,750	0,683	16	-0,436	0,669
Herkesin Ses Özelliğine Göre Uygun Tekniklerle Eğitilmediğini Düşünüyorum	2,188	1,109	2,125	0,619	16	0,251	0,806
Bu Derste Edindiğim Bilgi Ve Becerileri, Diğer Derslere Aktarabiliyorum	3,625	0,806	3,688	0,793	16	-0,212	0,835
Diğer Derslere Göre, Bireysel Ses Eğitimi Dersini Daha Büyük Bir Zevkle Çalışırım	3,688	0,947	3,500	0,894	16	0,545	0,594
Bu Derse Mutlaka Çalışmış Olarak Gelirim	3,812	1,047	3,188	0,655	16	3,478	0,003
Derslerde Öğrendiğim Eserlerin Kaset Veya Cd Lerini Almaya Çalışırım	2,438	0,892	2,625	1,088	16	-0,824	0,423
Fırsat Buldukça Şan Konserlerine Ve Operaya Giderim	2,000	0,817	2,062	0,854	16	-0,324	0,751
Hastalık Durumlarında Ve Farklı Ortamlarda Sesimi Kullanma Konusunda Doğru Ve Bilinçli Eğitiliyorum	3,750	1,183	3,875	0,619	16	-0,415	0,684
Bu Derste Aldığım Eğitim Sayesinde, Öğretmen Olduğumda Sesimi En İyi Şekilde Kullanabilirim	4,250	0,856	4,000	0,730	16	0,939	0,362
İleride Bu Alanda Kariyer Yapmak İsterim	3,562	1,209	2,938	0,929	16	2,440	0,028

Tablo 12’de; tutum ölçeğinin ön uygulama ve son uygulama sonuçları arasındaki değişimlerden anlamlı farklılık belirten maddeleri aşağıda ayrıca analiz edilmiştir. Buna göre;

“*Sesimi Kullanma Konusunda Güvensizim*” Ön Uygulama değerine ($\bar{x}=2,125$) göre, Son Uygulama değerindeki ($\bar{x}=2,750$) artış anlamlı bulunmuştur ($p=0,013<0,05$).

Buna göre öğrencilerin seslerini kullanma konusundaki güvensizlikleri dönem sonuna doğru artmaktadır.

“*Derslerde Söylediğimiz Şarkıları Sevmiyorum*” Ön Uygulama değerine ($\bar{x}=1,812$) göre, Son Uygulama değerindeki ($\bar{x}=2,625$) artış anlamlı bulunmuştur ($p=0,007<0,05$).

Buna göre öğrencilerin söyledikleri şarkıları sevmeme, beğenmeme düzeyleri dönem sonuna doğru artmaktadır.

“*Solum ve Ses Egzersizleri Beni Çok Sıkıyor*” Ön Uygulama değerine ($\bar{x}=1,875$) göre, Son Uygulama değerindeki ($\bar{x}=2,500$) artış anlamlı bulunmuştur ($p=0,013<0,05$).

Buna göre öğrencilerin ses ve nefes egzersizlerini sıkıcı bulma düzeyleri dönem sonuna doğru artmaktadır.

“*Bu Derse Mutlaka Çalışmış Olarak Gelirim*” Ön Uygulama değerine ($\bar{x}=3,812$) göre, Son Uygulama değerindeki ($\bar{x}=3,188$) düşüş anlamlı bulunmuştur ($p=0,003<0,05$).

Buna göre öğrencilerin bireysel ses eğitimi dersine gelmeden önceki ön hazırlık düzeyleri dönem sonuna doğru azalmaktadır.

“*İleride Bu Alanda Kariyer Yapmak İsterim*” Ön Uygulama değerine ($\bar{x}=3,562$) göre, Son Uygulama değerindeki ($\bar{x}=2,938$) düşüş anlamlı bulunmuştur ($p=0,028<0,05$).

Buna göre öğrencilerin bireysel ses eğitimi alanına dönük bir kariyer mesleği tercih etmeye dönük isteklilik düzeyleri dönem sonuna doğru azalmaktadır.

Bu bulgular; tutum ölçeğinin son uygulama puan düzeylerinin, niçin ön uygulama puan düzeylerinden düşük olduğunu açıklar niteliktedir. Genellenecek olursa öğrencilerin derse ilişkin tutumları olumlu olmakla beraber, bu olumlu tutum, dersin kendinden çok, öğrencilerin geçirdikleri diğer süreçlerin etkisiyle oluşmuş olan olumlu tutuma işaret etmektedir.

4. 4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın Dördüncü Alt Problemi; “10. Sınıf Bireysel Ses Eğitimi Dersi kazanımlarının oluşmasında Ön Uygulama ve Son Uygulamalar arasında ‘Cinsiyet’ değişkenine göre anlamlı bir farklılaşma mevcut mudur?” şeklindedir. Bu alt probleme ilişkin bulgular, aşağıda öğrenme alanlarının türüne göre başlıklandırılarak sunulmuştur.

4. 4. 1. Bilişsel Alan Kazanımlarına İlişkin Uygulama Sonuçları ile Cinsiyet Değişkeni Farklılaşmasına İlişkin Bulgular

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre düzey belirleme testi puanlarının farklılaşma durumunu incelemek için yapılan bağımsız gruplar t-testi sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 13. Düzey Belirleme Testi Puanlarının Cinsiyete Göre Farklılaşma Durumu

Gruplar	Kadın (n=11)		Erkek (n=5)		t	sd	p
	Ort	Ss	Ort	Ss			
Düzey Belirleme Toplam Ön	9,000	3,768	8,800	3,421	0,101	14	0,921
Düzey Belirleme Toplam Son	9,091	3,113	7,400	1,517	1,139	14	0,274

Bağımsız Gruplar t-testi

Tabloya göre Öğrencilerin düzey belirleme testi ön uygulama toplam puanları ve son uygulama toplam puanları “cinsiyet” değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Bir başka deyişle bireysel ses eğitim dersi bilişsel alan kazanımlarının oluşma durumu, kız ve erkek öğrenciler için aynı şekilde gerçekleşmektedir.

4. 4. 2. Devinişsel Alan Kazanımlarına İlişkin Uygulama Sonuçları ile Cinsiyet Değişkeni Farklılaşmasına İlişkin Bulgular

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre performans gözlem formu puanlarının farklılaşma durumunu incelemek için yapılan bağımsız gruplar t-testi sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 14. Performans Puanlarının Cinsiyete Göre Farklılaşma Durumu

Gruplar	Kadın (n=11)		Erkek (n=5)		t	sd	p
	Ort	Ss	Ort	Ss			
Performans Ön	1,886	0,426	1,600	0,082	1,299	9	0,226
Performans Son	2,643	0,961	2,250	0,191	0,791	9	0,331

Bağımsız Gruplar t-testi

Tabloya göre Öğrencilerin performans gözlem formu ön uygulama toplam puanları ve son uygulama toplam puanları “cinsiyet” değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Bir başka deyişle bireysel ses eğitim dersi devinişsel alan kazanımlarının oluşma durumu, kız ve erkek öğrenciler için aynı şekilde gerçekleşmektedir.

4. 4. 3. Duyuşsal Alan Kazanımlarına İlişkin Uygulama Sonuçları ile Cinsiyet Değişkeni Farklılaşmasına İlişkin Bulgular

Öğrencilerin cinsiyetlerine göre tutum puanlarının farklılaşma durumunu incelemek için yapılan bağımsız gruplar t-testi sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 15. Tutum Puanlarının Cinsiyete Göre Farklılaşma Durumu

Gruplar	Kadın (n=11)		Erkek (n=5)		t	sd	p
	Ort	Ss	Ort	Ss			
Tutum Ön	150,364	20,161	139,200	7,662	1,181	14	0,257
Tutum Son	144,182	13,460	131,600	7,470	1,935	14	0,073

Bağımsız Gruplar t-testi

Tabloya göre Öğrencilerin tutum ölçeği ön uygulama toplam puanları ve son uygulama toplam puanları “cinsiyet” değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Bir başka deyişle bireysel ses eğitim dersi duyuşsal alan kazanımlarının oluşma durumu, kız ve erkek öğrenciler için aynı şekilde gerçekleşmektedir.

5. TARTIŖMA

Güzel Sanatlar Liseleri Müzik Bölümlerinde okutulmakta olan “Bireysel Ses Eğitimi” dersine ilişkin etkinliklerin takibi, dersin çıktılarının değerlendirilmesi ve bu alanda yaşanan sorunların tespiti ile bu alana dönük öneriler, bilimsel açıdan oldukça önemlidir. Bu önemden hareketle yürütölen bu çalışmada, ilgili dersin bilişsel, devinişsel ve duyuşsal alanlarına ilişkin hedefe ulaşma düzeyleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

İlgili dersin bilişsel alan kazanımlarını değerlendirmeye dönük olarak hazırlanıp uygulanan “Düzey Belirleme Testi” sonuçlarına göre; bireysel ses eğitimi dersi programı; dersin bilişsel alan kazanımlarını gerçekleştirme boyutunda etkisiz kalmaktadır. Bir başka deyişle Güzel Sanatlar Lisesi müzik bölümü öğrencilerin görmüş olduğu “Bireysel Ses Eğitimi” dersinde, dersin bilişsel alan hedeflerine ulaşılammamaktadır.

Öğrencilerin eğitim-öğretim dönemi sonrasında oluşan bilişsel alan kazanımları, tam öğrenme sınırının altında gerçekleşmekte ve kazanım yüzdesi olarak ta %56,51 puanlık bir yüzde oluşmaktadır. İlgili dersin bilişsel alan kazanım düzeylerinin süreç başı ve süreç sonu değışimini analiz ettiğimizde ise öğrencilerin süreç başından süreç sonuna doğru, kazanım nicelik ve niteliklerinde beklenen artışın gerçekleşmediğı, hatta anlamsız olmakla birlikte dönem sonunda bir miktar da azaldığı tespit edilmiştir. Bu bulgu programın beklenen kazanımları oluşturmada etkisiz kaldığını göstermektedir.

Mustan ve Sevinç (2011); Bireysel Ses Eğitimi ders saatlerinin ve derslere giren eğitimci sayılarının yeterli olmadığını ve ders kitabının öğrencilerin seviyelerine uygun olmadığını, okullardaki çalışma odalarının yetersizliğı ve ders içerisinde teknolojik araç gereçlerden yararlanma konusunda yetersiz kalındığını belirtip, bu durumların öğrencilerin ders başarısını olumsuz yönde etkilediğini tespit etmişlerdir.

Başaran-Tanrıöğder (2011) çalışmasında; güzel sanatlar liselerinde kullanılan ders kitabının amaca ulaşma açısından kısmen yeterli olduğunu, ders öğretmenlerinin, ders kitabındaki konuların kolay öğrenilmesi ile ilgili olarak kitabın yetersiz olduğunu düşündüklerini, kitaptaki repertuvarın sayısının ve özelliklerinin yeterli olmadığını ve öğrencilerin ilgili ders kitabını kısmen kullandıklarını tespit etmiştir.

Yiğit (2016) çalışmasında; bireysel ses eğitimi dersi ile ilgili olarak, ders saati süresi, dersin verildiğı dönem, mutasyon dönemi sorunları, ders kaynağı, fiziki koşullar, ders kitabı ve dersin işlenişi ile ilgili önemli sorunlar olduğunu tespit etmiştir.

İstanbulu ve Özçimen (2013) çalışmalarında; bireysel ses eğitimi dersi ile ilgili olarak, uygulama için planlanan süre ve zamanlamanın program hedeflerini gerçekleştirmek için yeterli olmadığını ve ders saatlerinin yetersiz olduğunu tespit etmişlerdir.

Görüldüğü gibi dersin işleyişiyle ilgili önemli sorunların olduğuna ilişkin birçok çalışma mevcuttur.

Dersin bilişsel alan kazanımlarının oluşmamasında sözü edilen bu sorunlara ek olarak çalışmanın pandemi dönemi içinde yapılmış olmasının yarattığı olumsuzlukların da bu sonucun oluşmasında etkili olabildiği söylenebilir.

Sarı ve Nayır (2020); “Pandemi Dönemi Eğitim: Sorunlar ve Fırsatlar” isimli çalışmalarında; bu dönemde yaşanan sorunların genel olarak öğrenme-öğretme süreciyle ilgili sorunlar, paydaşlardan kaynaklanan sorunlar, teknolojik sorunlar olarak gruplandırılabilirliğini, bu süreçte eğitimde öğrenme kaybının olduğu, okulu bırakma oranının arttığı, beslenme sorunlarının ortaya çıktığı, eğitime erişimde eşitsizlik olduğu sosyal izolasyon nedeniyle öğrenci ve öğretmenlerin kendilerini iyi hissetmeme gibi sorunların olduğunu tespit etmiştir.

Sarıkaya (2021), çalışmasında; öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde hocaları ile iletişim sorunları yaşadıklarını, internet ve bilgisayar gibi teknolojik araçlara erişimde yeterli imkanları bulamadıklarını belirttiklerini tespit etmiştir.

Yongacı ve Dalkıran (2021) çalışmalarında; müzik öğretmenleri ve öğrencilerden bazılarının müzik derslerinin uzaktan eğitimle yürütülmesine olumlu bakmadıklarını ve bu süreçte bireysel ve toplu çalma/söyleme içerikli uygulamaların yapılamadığını ve özellikle internet erişimindeki sorunlar nedeniyle de süreç hakkında olumsuz görüş belirttiklerini tespit etmişlerdir.

Bu araştırmanın bilişsel alan hedeflerine ulaşma düzeyi ile ilgili olarak özellikle bazı içeriklere ilişkin kazanımların tam olarak gerçekleşemediği tespit edilmiştir.

Örneğin: “Kalınlıklarına göre kadın ve erkek ses türlerini tanıma”, “Çok ünlü tenor sanatçıları tanıma”, “Öğrencilerin mutasyon dönemi ses değişikliklerinin teknik boyutu ile ilgili bilgi düzeyi”, “Öğrencilerin ses gelişimini olumsuz etkileyen unsurlar hakkındaki bilgileri”, “Öğrencilerin ses türlerinin özellikleri hakkındaki bilgileri”, “Öğrencilerin ses eğitimi ve türleri ile ilgili bilgileri” ve “Konuşma dilimizde birbirinden ayrı söylenen “e” vokalinin üretilme biçimine dönük bilgi”.

Dersin öğretim programı bu kazanımları oluşturmada etkisiz kalmaktadır. Başaran-Tanrıöğür de (2011) benzeri bir çalışmada; bireysel ses eğitimi ders kitabındaki “sesin oluşumu ve insan sesi” konusunda yer alan kazanımların, “öğrencilerin sesi oluşturan öğeleri kavramaları, insanda ses sistemini bilmeleri, öğrencilerin sesin oluşumunu bilmeleri, öğrencilerin ses türlerini bilmeleri, öğrencilerin ses eğitiminin müzik eğitimindeki yerini bilmeleri” bakımından kısmen yeterli olduğunu, yine ders kitabındaki “Ses eğitimi” konusunda yer alan kazanımların, “konunun öğrenciler tarafından öğrenilmesi açısından kısmen yeterli olduğunu” ve “sesin oluşumu ve insan sesi” konusunda yer alan kazanımların, “öğrencilerin mutasyon dönemindeki ses değişimi ve gelişimi konusunu kavramaları” bakımından yeterli olmadığını tespit etmiştir.

Araştırmanın Duyuşsal Alan kazanımları ile ilgili bulgularına baktığımızda; Güzel Sanatlar Lisesi müzik bölüm öğrencilerinin görmüş olduğu “Bireysel Ses Eğitimi” dersinde, dersin duyuşsal alan kazanımlarının süreç içinde gelişmediği ve hatta anlamlı olmasa da biraz gerilediği görülmektedir.

Öğrenciler ön ve son uygulamada aldıkları puan düzeyleri açısından derse karşı olumlu tutum geliştirmişlerdir. Ancak süreç içerisinde ilgili alanın kazanımlarının nitelik ve niceliğinde belirgin artışların olmaması, oluşan bu olumlu tutumun ders dışı diğer etkenlerce de şekillendirilmiş olduğuna işaret etmektedir. Araştırmanın bu bulgusu; bireysel ses eğitim dersi öğretim programının duyuşsal alan kazanımlarını oluşturmadaki etkililiğinin yeterli olmadığı şeklinde değerlendirilebilir.

Araştırmada kullanılan tutum ölçeğinin bazı önermelerine ilişkin bulgular, programın tutum oluşturma konusunda etkisiz kalma unsurları hakkında bazı ipuçları sunmaktadır. Örneğin: “*Sesimi Kullanma Konusunda Güvensizim*”, “*Derslerde Söylediğimiz Şarkıları Sevmiyorum*”, “*Solunum ve Ses Egzersizleri Beni Çok Sıkıyor*”, “*Bu Derse Mutlaka Çalışmış Olarak Gelirim*”, “*İleride Bu Alanda Kariyer Yapmak İsterim*” önermelerinde ön uygulama ile son uygulama arasında olumsuz doğru bir gidiş tespit edilmiştir. Programın bu boyutları dikkate alarak düzenlenmesi ve planlanması önemlidir. Bu sonucun oluşmasındaki etkenler arasında, şüphesiz pek çok unsura ek olarak, yukarıda da vurgulandığı üzere pandemi döneminin olumsuz etkilerinin tutumlara yansımaları gösterilebilir.

Bu konuya benzer bir çalışma Engür, Çelikaş ve Eğri (2018) tarafından müzik öğretmenliği programında öğrenim gören müzik öğretmeni adayları üzerinde yapılmıştır. Çalışmada; müzik öğretmeni adaylarının bireysel ses eğitimine ilişkin tutumlarının yüksek olduğu ve öğrencilerin tutum puanlarının hem genel akademik not ortalamaları ile hem de mesleğe yönelik tutum puanları ile pozitif yönde ilişkili olduğu tespit edilmiştir.

Yaldız ve Özçimen (2013); yine müzik öğretmeni adaylarının bireysel ses eğitimi dersine ilişkin tutumlarını incelediği araştırmasında; Öğretmen adaylarının derse yönelik tutumlarının “Toplam Ölçekte” “Orta” düzeyde olduğunu tespit etmiştir.

Bireysel ses eğitimi dersinin devinişsel alan hedeflerine ulaşma düzeyi ile ilgili değerlendirmelerimizde; programın devinişsel alan kazanımlarının süreç içinde geliştiği (Ön Uygulama değeri: $\bar{x}=1,782$ ve Son Uygulama değeri: $\bar{x}=2,500$) ancak bu gelişimin istenilen düzeyde gerçekleşmediği tespit edilmiştir. Öğrencilerin son uygulamada aldıkları yüz puan üzerinden 50,00 puanlık aritmetik ortalama düzey belirleme testinde olduğu gibi yine tam öğrenme sınırının altında kalmıştır. Bir başka deyişle; bireysel ses eğitimi dersinin öğretim programı; programın devinişsel alan kazanımlarını oluşturmakta etkili olmakla birlikte bu etki beklentileri karşılayacak güçte gerçekleşmemektedir.

Performans gözlem formundaki ölçütler açısından analiz edildiğinde; özellikle bireysel ses eğitim dersi öğretim programı; “Solunum, Rezonans, Artikülasyon, Entonasyon, Odaklanma, Nüans ve Vibrato standartlarında, yeterli düzeyde olmasa da anlamlı artışlar sağlayabilmektedir. Ancak program; “Postür, Fonasyon, Legato” standartlarını oluşturmakta etkisizdir.

Benzeri bir çalışmada Başaran-Tanrıöğür (2011); Bireysel ses eğitimi ders kitabındaki, “ses eğitimi” ile ilgili kazanımların, öğrenciye solunum geliştirme çalışmalarını kazandırma, register, legato tekniği, staccato tekniği çalışmalarının uygulanması açısından kısmen yeterli olduğu, artikülasyon, entonasyon, rezonans, vibrato tekniği çalışmalarının uygulanması açısından yeterli bulunmadığını tespit etmiştir. Görüldüğü gibi iki çalışmanın da benzer ve farklı bulguları mevcuttur.

Yiğit (2016), bireysel ses eğitimi dersi ile ilgili olarak, alana özgü becerilerin kazandırılmasında büyük ölçüde sorun yaşandığını, özellikle performanslara ilişkin etkinlikler aşamasında mutasyon dönemi ses eğitiminde büyük ölçüde sorunlar yaşandığını tespit etmiştir.

Yukarıda atıf yapılan çalışmaların da gösterdiği gibi; bireysel ses eğitimi dersinin devinışsel alan kazanımlarını oluşturmada belirgin ve benzer sorunlar mevcuttur. Bu sorunlar, öğrencilerin ses performansına olumsuz düzeyde yansımakta ve bu çalışmanın da gösterdiği gibi, programdan beklenen çıktılar oluşmamaktadır.

Araştırmanın son bulgusuna ilişkin değerlendirmelerimizin odağında, programın hedeflerine ulaşma düzeyinin tespiti aşamasında, geline başarı düzeylerinde öğrencilerin cinsiyetlerinin bir fonksiyonunun olup olmadığına ilişkindir.

Buna göre bireysel ses eğitimi dersinin bilişsel, devinışsel ve duyuşsal alan hedeflerinin gerçekleşme düzeylerinin, öğrencilerin cinsiyetiyle bir ilişkisi tespit edilmemiştir. Bir başka deyişle öğrencilerin cinsiyeti ne olursa olsun, kazanım düzeyleri aynı şekilde gerçekleşmektedir.

Bu alt problem ekseninde ülkemizde yapılan çalışmalar daha çok müzik öğretmeni adaylarının bireysel ses eğitimi dersi tutumları üzerinden yürütülmüştür. Yıldız ve Özçimen (2013); araştırmalarında müzik öğretmeni adaylarının bireysel ses eğitimi dersine ilişkin tutumlarında, toplam ölçek genelinde cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık tespit edilmemiştir. Bu bulgu araştırma sonucuyla benzerlik göstermektedir. Ancak Engür, Çelikaş ve Eğri'nin (2018) çalışmalarında müzik öğretmeni adaylarının bireysel ses eğitimi dersi tutum puanlarının kız öğrenciler lehine anlamlı farklılık gösterdiğini tespit etmişlerdir. Bu bulgu araştırmamızın bulgusundan farklıdır. Ancak buradaki karşılaştırmaların güzel sanatlar lisesi müzik bölümü öğrencileri ile müzik öğretmenliği öğrencileri arasında yapıldığı da göz ardı edilmemelidir.

6. SONUÇLAR ve ÖNERİLER

Aşağıda çalışmadan elde edilen sonuçlara ve gerekli görülen öneriler maddeler halinde ve sırasıyla yer verilmiştir.

6. 1. Sonuçlar

1. Güzel Sanatlar Lisesi Müzik Bölümünde okutulan 10. Sınıf “Bireysel Ses Eğitimi” dersinin bilişsel alan kazanımlarını değerlendirmeye dönük olarak hazırlanıp uygulanan “Düzy Belirleme Testi” sonuçlarına göre; bireysel ses eğitimi dersi programı; dersin bilişsel alan kazanımlarını gerçekleştirme boyutunda etkisiz kalmaktadır. Bir başka deyişle Güzel Sanatlar Lisesi müzik bölümü öğrencilerin görmüş olduğı “Bireysel Ses Eğitimi” dersinde, dersin bilişsel alan hedeflerine ulaşılammamaktadır. İlgili dersin bilişsel alan kazanım düzeylerinin süreç başı ve süreç sonu değışimini analiz ettiğimizde, öğrencilerin süreç başından süreç sonuna doğru, kazanım nicelik ve niteliklerinde beklenen artışın gerçekleşmediğı, hatta anlamsız olmakla birlikte dönem sonunda bir miktar da azaldığı tespit edilmiştir.
2. Güzel Sanatlar Lisesi Müzik Bölümünde okutulan 10. Sınıf “Bireysel Ses Eğitimi” dersinin Duyuşsal Alan kazanımlarını değerlendirmek amacıyla kullanılan tutum ölçeğı ile ilgili bulgularına baktığımızda; Güzel Sanatlar Lisesi müzik bölüm öğrencilerinin görmüş olduğı “Bireysel Ses Eğitimi” dersinde, dersin duyuşsal alan kazanımlarının süreç içinde gelişmediğı ve hatta anlamlı olmasa da biraz gerilediğı görölmektedir. Öğrenciler ön ve son uygulamada aldıkları puan düzeyleri açısından derse karşı olumlu tutum geliştirmişlerdir. Ancak süreç içerisinde ilgili alanın kazanımlarının nitelik ve niceliğinde belirgin artışların olmaması, oluşan bu olumlu tutumun ders dışı diğerk etkenlerce de şekillendirilmiş olduğuna işaret etmektedir. Araştırmanın bu bulgusu; bireysel ses eğitim dersi öğretim programının duyuşsal alan kazanımlarını oluşturmadaki etkililiğinin yeterli olmadığı şeklinde değerlendirilebilir.
3. Güzel Sanatlar Lisesi Müzik Bölümünde okutulan 10. Sınıf “Bireysel Ses Eğitimi” dersinin devinişsel alan hedeflerine ulaşma düzeyini tespit etmek amacıyla kullanılan performans gözlem formu sonuçlarına göre; programın devinişsel alan kazanımlarının süreç içinde geliştiğı ancak bu gelişimin istenilen düzeyde gerçekleşmediğı ve kazanım düzeylerinin bilişsel alanda olduğu gibi tam öğrenme sınırının altında gerçekleştiğı tespit edilmiştir. Buradan hareketle; bireysel ses eğitimi dersinin öğretim programı; programın devinişsel alan kazanımlarını oluşturmakta etkili olmakla birlikte bu etki beklentileri karşılayacak güçte gerçekleşmemektedir.

4. Güzel Sanatlar Lisesi Müzik Bölümünde okutulan 10. Sınıf “Bireysel Ses Eğitimi” dersinin bilişsel, devinişsel ve duyuşsal alan hedeflerinin gerçekleşme düzeylerinin, öğrencilerin cinsiyetiyle bir ilişkisi tespit edilmemiştir. Bir başka deyişle ister kız öğrenci ister erkek öğrenci olsun, kazanım düzeyleri aynı şekilde gerçekleşmektedir.
5. Araştırma bulgularına göre, özellikle ülkemizde güzel sanatlar liselerindeki bireysel ses eğitimi dersine dönük çalışmaların yetersiz düzeyde olduğu ve yapılan çalışmaların da dersle ilgili bilgi, beceri ve tutumların planlandığı şekilde oluşturulmasında önemli sorunların mevcudiyetini ortaya koyduğu tespit edilmiştir.

Bu çalışmada da özellikle Bilişsel Alanla ilgili düzey belirleme testinde; kazandırılma düzeyleri yeterli olmayan diğer konularla birlikte özellikle; *“Kalınlıklarına göre kadın ve erkek ses türlerini tanıma”*, *“Çok ünlü tenor sanatçıları tanıma”*, *“Öğrencilerin mutasyon dönemi ses değişikliklerinin teknik boyutu ile ilgili bilgi düzeyi”*, *“Öğrencilerin ses gelişimini olumsuz etkileyen unsurlar hakkındaki bilgileri”*, *“Öğrencilerin ses türlerinin özellikleri hakkındaki bilgileri”*, *“Öğrencilerin ses eğitimi ve türleri ile ilgili bilgileri”* ve *“Konuşma dilimizde birbirinden ayrı söylenen “e” vokalinin üretilme biçimine dönük bilgi”* konusunda kazanımların oluşmasında sorunlar tespit edilmiştir.

Devinişsel Alanla ilgili performans gözlem formunda; *“Solunum, Rezonans, Artikülasyon, Entonasyon, Odaklanma, Nüans ve Vibrato”* standartlarında, anlamlı artışlar oluşturulabilmekte ancak bunların düzeyi yeterli olamamaktadır. Ancak program; *“Postür, Fonasyon, Legato”* standartlarını oluşturmakta etkisiz kalmaktadır.

Duyuşsal Alanla ilgili tutum ölçeğinde; *“Sesimi Kullanma Konusunda Güvensizim”*, *“Derslerde Söylediğimiz Şarkıları Sevmiyorum”*, *“Solunum ve Ses Egzersizleri Beni Çok Sıkıyor”*, *“Bu Derse Mutlaka Çalışmış Olarak Gelirim”*, *“İleride Bu Alanda Kariyer Yapmak İsterim”* önermelerinde ön uygulama ile son uygulama arasında olumsuz doğru bir gidiş tespit edilmiştir.

Bu sorunların oluşmasında; bu araştırmanın pandemi süreci içinde yapılmış olmasının ve bu süreçte başlanılan uzaktan eğitim uygulamalarının beraberinde getirdiği pek çok sorunun yansımalarının da çok etkili olduğu düşünülmektedir.

6. 2. Öneriler

6. 2. 1. Araştırma Sonuçlarına Dayalı Öneriler

1. Güzel sanatlar lisesi müzik bölümü 10. Sınıfında yer alan “Bireysel Ses Eğitimi” dersinin bilişsel, devinişsel ve duyuşsal alan kazanımlarına erişme düzeyi ile ilgili sorunların çözümüne dönük detaylı analizler yapılmalıdır.
2. Güzel sanatlar lisesi müzik bölümü 10. Sınıfında yer alan “Bireysel Ses Eğitimi” dersine ilişkin zaten süreç başında da yüksek olan tutumun hangi unsurlardan kaynaklandığı

tespit edilmeli ve süreç içinde olumlu olarak gelişen tutumların korunmasına ve geliştirilmesine çaba sarf edilmelidir.

3. İlgili dersin sadece devinışsel alan kazanımlarına değil, bilişsel ve duyuşsal alan kazanımlarına da gereken önem verilmelidir.
4. Araştırmanın yürütüldüğü dönemin pandemi dönemini kapsaması ve sonuçların bu durumdan desteklenmiş olabileceği düşünöldüğünde; başta öğrenci, öğretmen, idareci, veliler ve diğer paydaşların, süreçte oluşabilecek olumsuzluklar konusunda zamanında ve yerinde önlemler almaları gereklidir.

6. 2. 2. İleride Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler

1. Güzel sanatlar lisesi müzik bölümü 10. Sınıfında yer alan “Bireysel Ses Eğitimi” dersinin amaçlarına ulaşma düzeyine dönük çalışmalar ölkemiz özelinde oldukça azdır. Bu çalışmaların nicelik ve nitelik açısından artırılması gerekmektedir.
2. Bu alandaki çalışmalar pandemi dönemi sonrasında da yürütölmeli ve müziğin çok önemli bir boyutunu teşkil eden insan sesi ve onun eğitimini temele alan bireysel ses eğitimi dersinin hedeflerine ulaşma düzeyine ilişkin değerlendirmeler farklı değişkenler ekseninde de ele alınmalıdır.
3. Bu alanda yapılacak yeni çalışmalar, yaşanan pandemi döneminin, eğitim öğretim uygulamalarını ne düzeyde etkilediğine ilişkin yeni ipuçları sunacak ve ileride eğitim paydaşlarının uzaktan eğitim süreçleri konusunda daha planlı ve bilinçli olabilmelerini sağlayacaktır.

7. KAYNAKLAR

- Aksu, C. (2007). *İlköğretim 8. sınıf müzik programının hedeflerine ulaşma düzeyinin değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Aksu, C. (2018). *Cumhuriyet dönemi örgün temel müzik eğitiminde müzik öğretim programları (1924-2017) ve müzik eğitiminde yapılandırmacılık*. Ankara: Nobel Yayın
- Aksu, C. (2020). *Müzik öğretim programlarımızın (1924-2017) felsefi ve sosyolojik temelleri*. Ankara: Nobel Yayın.
- Başaran-Tanrıöver, G. (2011). *Güzel sanatlar ve spor liselerinde bireysel ses eğitimi ders kitabının, öğrenci ve öğretmen açısından işlevselliğinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Başaran-Tanrıöğür, G. & Temiz, E. (2012). Güzel sanatlar ve spor liselerinde bireysel ses eğitimi ders kitabının, öğrenci açısından işlevselliğinin incelenmesi. *NWSA-Fine Arts*, (7)1, 11-20.
- Bayraktar, F., Bayraktar, M. & Akın, S. (2018). *Güzel sanatlar lisesi bireysel ses eğitimi 10. sınıf ders kitabı*. Ankara: MEB Yayını.
- Çevik, S. (1994). Ses eğitiminin temel ilkeleri [Özel sayı]. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 109-117.
- Çevik, S. (2019). *Koro eğitimi ve yönetimi*. Ankara: Müzik Eğitimi Yayınları.
- Çevik, S. (2006, Nisan). *Müzik öğretmenliği eğitiminde ses eğitimi alan derslerinin müzik öğretmenliği yeterlikleri yönünden değerlendirilmesi*. Ulusal Müzik Eğitimi Sempozyumu'nda sunulmuş bildiri, Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Demirel, Ö. (1978). Yabancı dil eğitimi ve tam öğrenme. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 3(14), 46-50.
- Demirel, Ö. (2013). *Eğitimde program geliştirme-kuramdan uygulamaya*. Ankara: Pegem Akademi.
- Doğan, N. (2007). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Egüz, S. (1999). *Toplu ses eğitimi 1*. Ankara: Doğu Matbaacılık.
- Ekici, T. (2008). *Müzik öğretmeni yetiştirmede bireysel ses eğitimi dersine yönelik bir program geliştirme çabası* (Yayımlanmamış doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Ekici, T. (2012). Bireysel ses eğitimi dersine yönelik tutum ölçeğinin geliştirilmesi. *GEFAD, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (32)3, 557-569.
- Engür, D., Çeliktas, H. & Eğri, M. (2018). Bireysel ses eğitimi dersi ile müzik öğretmenliği mesleğine yönelik tutumların farklı değişkenler açısından incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(3), 29-40.
- Erden, M. (1998). *Eğitimde program değerlendirme*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Ertürk, S. (1972). *Eğitimde “program” geliştirme*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayını
- George, D., & Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows Step by Step: A simple guide and reference, 17.0 update* (10a ed.). Boston: Pearson
- Greene, A. (1975). *The new voice “how to sing and speak properly*. U.S.A.: Chappel & Co., Inc.
- Helvacı, A. (2012). *Şarkı söyleme eğitimi temel konular ve uygulamalar*. Bursa: Ekin Yayınevi.
- İstanbulu, S. & Özçimen, A. (2013). Gssl öğrencilerinin bireysel ses eğitimi ve koro eğitimi derslerinde yaşadıkları sorunların ders çizelgesi açısından değerlendirilmesi (Niğde Örneği). *NWSA-Fine Arts*, (8)2, 1-11.
- Kan, A. (2007). *Eğitimde ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Karakaya, İ. (2009). Bilimsel araştırma yöntemleri. A. Tanrıöğen (Ed.), *Bilimsel araştırma yöntemleri içinde* (s. 59). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karkın, K. (1984, Mayıs). *Müzik eğitiminin yeri ve önemi*. 1. Ulusal Müzik Bilimleri Sempozyumu’nda sunulmuş bildiri, Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, İzmir.
- Kaya, A.(2019). *Etkili ve güzel konuşma sanatı*. Salon Yayınları, Konya.
- Kolçak, O. (1998). *Ses eğitimi ve şarkı sanatı* (1. bs.). İstanbul: Esin Yayınevi.
- Laçın, G. & Baran, M. (2020). Güzel sanatlar lisesi 10. sınıf bireysel ses eğitimi ders kitabında yer alan eserlerin incelenmesi. *Balkan Müzik ve Sanat Dergisi*, 2(2), 27-45.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2009). Ortaöğretim 9, 10, 11, 12. sınıflar Müzik dersi öğretim programı. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2016). *Güzel Sanatlar Lisesi Bireysel Ses Eğitimi dersi öğretim programı*. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2017). *Güzel sanatlar lisesi bireysel ses eğitimi 10. sınıf ders kitabı*. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2018a). *Ortaöğretim Güzel Sanatlar Lisesi haftalık ders çizelgesi*. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2018b). *Müzik Dersi 9, 10, 11 ve 12. Sınıflar öğretim programı*, Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2019). Milli eğitim bakanlığı orta öğretim kurumları yönetmeliği, https://ogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_07/16134512_yonetmelik.pdf adresinden 10 Mayıs 2021 tarihinde erişilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2019). Milli eğitim bakanlığı orta öğretim kurumları yönetmeliği, https://ogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_07/16134512_yonetmelik.pdf adresinden 10 Mayıs 2021 tarihinde erişilmiştir.

- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2009). *Güzel sanatlar ve spor lisesi yönetmeliği*, Resmi Gazete, 27260.
- Mustan, H. & Sevinç, S. (2011). Güzel sanatlar ve spor liseleri müzik bölümü 12. sınıf öğrencilerinin bireysel ses eğitimi dersinde karşılaştıkları zorluklar. *NWSA-Fine Arts*, (6)4, 579-594.
- Ömür, M. (2004). *Sesin peşinde*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Özcan-Coşkunsoy, B. (2008). *Anadolu güzel sanatlar lisesi öğrencilerinin ses problemleri ve nedenleri* (Yayımlanmamış Yüksek lisans tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Samsun.
- Özçelik, D. A. (2011). *Ölçme ve değerlendirme*. Ankara: Pegem Akademi
- Polat, S. (2017). *Ses eğitiminin temel öğelerinin ve çeşitli söyleme tekniklerinin kazandırılmasında makamsal ezgilere dayalı egzersizlerin kullanılabilirliği* (Yayımlanmamış doktora tezi). İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Sabar, G. (2008). *Sesimiz eğitimi ve korunması*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Sarı, T. & Nayır, F. (2020). Pandemi dönemi eğitim: sorunlar ve fırsatlar. *Turkish Studies*, 15(4), 959-975.
- Sarıkaya, M. (2021). Pandemi sürecinde uzaktan eğitime ilişkin müzik eğitimi ana bilim dalı öğrencilerinin görüşleri. *GSED*, 27(46), 92-100.
- Sönmez, V. (2019). *Öğretim ilke ve yöntemleri* (10. bs.). Ankara: Anı Yayıncılık
- Tabachnick, B. G & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics (6th ed.)*. Boston: Pearson.
- Töreyn, M. (2008). *Ses eğitimi temel kavramlar-ilkeler-yöntemler*. Ankara: Kişisel Yayın.
- Uçan, A. (1996). *İnsan ve müzik - insan ve sanat eğitimi* (2.bs.). Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Turgut, M. & Baykul, Y. (1992). *Ölçekleme teknikler*. Ankara: ÖSYM Yayınları
- Uçan, A. (2005). *Müzik eğitimi temel kavramlar-ilkeler-yaklaşımlar ve Türkiye'deki durum*. Ankara: Evrensel Müzikeyi.
- Yaldız & Özçimen (2013). Müzik öğretmeni adaylarının bireysel ses eğitimi dersine yönelik tutumları. *Jret-Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2 (4), 78-83.
- Yiğit, V. B. (2016). Güzel sanatlar lisesi bireysel ses eğitimi dersi öğretim programının uygulamasında karşılaşılan sorunların öğretmen görüşleri ile incelenmesi. *Fine Arts-NWSA*, 11(2), 66-92.
- Yongacı, Y. & Dalkıran, E. (2021). Koronavirüs (Covid-19) pandemi sürecinde müzik dersinin uzaktan eğitimle işlenmesine yönelik görüşlerin incelenmesi. *ASOS JOURNAL*, 9(115), 341-364.
- Yükseköğretim Kurulu [YÖK]. (2019). *Öğretmen Yetiştirme Lisans programları*, Ankara: YÖK Yayını

6. EKLER

Ek 1. Performans Değerlendirme Ölçeği

Öğrenci Bilgileri (Ad-Soyad, Sınıf, Eğitim Türü ve Düzeyi vb.)							
Eser Bilgileri (Türü, Dönemi ve diğer özellikleri)							
Ölçütler	0-19 Gerçekleştiremedi 1	20-39 Çok az gerçekleştirdi 2	40-59 Kısmen gerçekleştirdi 3	60-79 Büyük ölçüde gerçekleştirdi 4	80-100 Tamamen gerçekleştirdi 5	Ön test	Son test
Temel Öğeler	“ Postür; Vücudun dengeli olarak bir çizgi üzerinde (doğru ya da düzgün duruş) durmasıdır.”						
	“ Solunum; Desteklenmiş ve kontrol altına alınmış bir nefes denetimi.”						
	“ Fonasyon; Nefesi kullanırken atakla başlayıp öncelikle doğru sesi oluşturma.”						
	“ Rezonans; Ses telleri ile birlikte rezonatörlerin de titreşerek sesin doğuşkanlarının artırılması ve tınısının zenginleşmesi.”						
	“ Artikülasyon; Türkçe vokal-konson ve heceleri anlaşılır, doğal ve doğru kullanabilme”						
Çeşitli Söyleme Teknikleri	“ Entonasyon; Seslendirme sırasında ses yüksekliklerinin doğru olması. Eserin icrasında perdeleri şaşmaz bir kesinlikte verebilmek.”						
	“ Odaklama; Sesin merkezinde oluşan tınının dağılma yapmadan doğru yerde tınlatılarak, düzgün ve kaliteli, ses üretebilme.”						
	“ Nüans; Eseri nüanslarına uygun okuyabilme”						
	“ Legato; Eseri oluşturan ses ve sözleri akıcı bir şekilde bölmeden birbirine bağlı söyleme.”						
	“ Staccato; Nefes bölünmeden sesleri birbirinden ayrı kesik kesik duyurma.”						
	“ Glissando; Geniş bir aralık içinde yer alan seslerin kaydırılarak bir çırpıda duyurulması.”						
	“ Tril; Notanın komşu sesleriyle yavaş ya da hızlı şekilde birbiri ardına seslendirilmesi”						
	“ Vibrato; Titreştirme tekniği. Ses perdesinin dalgalandırılıp yoğunlaştırılması”						

Polat, S. (2017). Ses Eğitiminin Temel Öğelerinin ve Çeşitli Söyleme Tekniklerinin Kazandırılmasında Makamsal Ezgilere Dayalı Egzersizlerin Kullanılabilirliği, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.

Ek 2. Tutum Ölçeği

BİREYSEL SES EĞİTİMİ DERSİ TUTUM ÖLÇEĞİ

“Bu ölçek, bir araştırmada kullanılmak üzere “Bireysel Ses Eğitimi” dersine yönelik tutumlarınızı ölçmek amacı ile geliştirilmiştir. Ölçekte 38 ifade bulunmaktadır. Her bir ifade için uygun gördüğünüz seçeneği (X) koyarak işaretleyiniz.”

“Ölçek, bilimsel bir çalışmada kullanılacağından, tüm ifadeleri değerlendirmeniz önem taşımaktadır. İsmi bu çalışmada yer almayacaktır. Bu nedenle, ölçek üzerine isminizi yazmanıza gerek yoktur.”

Katılımlarınızdan dolayı teşekkür ederim.

BİREYSEL SES EĞİTİMİ DERSİ TUTUM ÖLÇEĞİ		Hiç katılmıyorum	Katılmıyorum	Az katılıyorum	Katılıyorum	Çok katılıyorum
1.	Bireysel Ses Eğitimi dersi, sevdiğim dersler arasındadır.					
2.	Bireysel Ses Eğitimi dersi, bence sıkıcıdır.					
3.	Bireysel Ses Eğitimi dersinin zevkli olduğunu düşünürüm.					
4.	Bireysel Ses Eğitimi ders saatlerinin artırılmasını isterim.					
5.	Bireysel Ses Eğitimi dersi, müzik öğretmeni için en gerekli derslerden biridir.					
6.	Bireysel Ses Eğitimi dersi, yalnızca ana dal öğrencileri için gereklidir.					
7.	Bireysel Ses Eğitimi dersi, yeniliklere açık değildir.					
8.	Bireysel Ses Eğitimi dersinde, teknik açıdan bana iyi örnek olunmaktadır.					
9.	Bu derste öğrenci-öğretmen iletişimi yetersizdir.					
10.	Ses eğitimi ile ilgili ders dışı çalışmalarımı istekle yaparım.					
11.	Gelişimimi gördükçe çok mutlu olurum.					
12.	Bu ders, kendimi ifade edebildiğim bir derstir.					
13.	Güzel şarkı söylediğim için kendime olan güvenim artıyor.					
14.	Derslerde çalışırken sesimin zorlandığını hissediyorum.					
15.	Şarkı söylemekten nefret ederim.					
16.	Bu ders, zorlandığım dersler arasındadır.					
17.	Bireysel Ses Eğitimi dersinden sonra kendimi rahatlamış hissedirim.					
18.	Bu dersin olduğu gün çok sevinçli olurum.					
19.	Bu ders hayal gücümü geliştiriyor.					
20.	Sesimi kullanma konusunda güvensizim.					
21.	Derslerde söylediğim şarkılar düzeyime uygun değildir.					
22.	Bu derste kendimi kastediğimi hissediyorum.					
23.	Derslerde söylediğimiz şarkıları sevmiyorum.					
24.	Solunum ve ses egzersizleri beni çok sıkıyor.					
25.	Şarkı söylemeye kendimi tam anlamıyla verebiliyorum.					
26.	Derslerde seçilen şarkılar, teknik açıdan gelişmemi sağlar niteliktedir.					
27.	Zorunlu olmasam, bu derse girmek istemem.					
28.	Bu derste, başarısız olduğum hissine kapılıyorum.					
29.	Bu derse sadece sınıf geçmek için çalışırım.					
30.	Herkesin ses özelliğine göre uygun tekniklerle eğitilmediğini düşünüyorum.					
31.	Bu derste edindiğim bilgi ve becerileri, diğer derslere aktarabiliyorum.					
32.	Diğer derslere göre, Bireysel Ses Eğitimi dersini daha büyük bir zevkle çalışırım.					
33.	Bu derse mutlaka çalışmış olarak gelirim.					
34.	Derslerde öğrendiğim eserlerin kaset veya CD lerini almaya çalışırım.					
35.	Fırsat buldukça Şan konserlerine ve operaya giderim.					
36.	Hastalık durumlarında ve farklı ortamlarda sesimi kullanma konusunda doğru ve bilinçli eğitiliyorum.					
37.	Bu derste aldığım eğitim sayesinde, öğretmen olduğumda sesimi en iyi şekilde kullanabilirim.					
38.	İleride bu alanda kariyer yapmak isterim.					

Ekici, T. (2012). Bireysel Ses Eğitimi dersine Yönelik Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi, *GEFAD, Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (32)3, 557-569.

Ek 3. Düzey Belirleme Testi

1. “Şarkı söylemeye en elverişli soluk alma kasıdır. Yukarı doğru sağ ve sol kubbeler oluşturur. Alınan solukun bu kasla itilmesi sonucunda kubbeler düzleşir ve göğüs hacmi büyür. Kasın gevşemesiyle soluk dışarı verilir. Bu durum sesin sabit, düzenli ve kontrollü bir şekilde akışını sağlar.”
Yukarıdaki işleyişle anlatılan nefes çeşidi hangisidir?
a) Göğüs Nefesi b) Omuz Nefesi c) Sırt Nefesi d) Diyafram Nefesi e) Sporcu Nefesi
2. “Sesin ulaşabildiği en düşük ve en yüksek ses aralığı arasındaki alana denir. Larenksin ve ses tellerinin boyutuna göre değişiklik gösterir. Geniş bir larenks, uzun ve geniş ses telleri düşük frekanslı (kalın-pest); küçük bir larenks, kısa ve dar ses telleri yüksek frekanslı (ince-tiz) ses karakterine sahiptir.”
Yukarıda tanımlanan kavram aşağıdakilerden hangisini ifade eder?
a) Ses Genişliği b) Rëzonans Bölgeleri c) Diyafram Nefesi d) Mutasyon Dönemi e) Ses Telleri
3. Aşağıdakilerden hangisi en kalın ve en ince sesler arasındaki kadın ve erkek ses türleridir?
a) Soprano-Tenor b) Alto-Bas c) Bariton-Mezzo Soprano d) Soprano Alto e) Tenor-Bas
4. Aşağıdaki ses sanatçılarından hangisi bir “Tenor” değildir?
a) Hakan Aysev b) Domingo c) Pavarotti d) Carreras e) Tim Faust
5. “Mutasyon dönemi kız çocuklarında 11-12 yaş arasında başlayıp 17 yaşına kadar, erkek çocuklarda ise 12-14 yaşları arasında başlayıp 19 yaşına kadar devam edebilir.” Mutasyon dönemindeki kız çocuklarında ses, küçük 3’lü ya da büyük 3’lü kadar kalınlaşırken erkek çocuklarda ne kadar kadar kalınlaşma olabilir?
a) Tam 4’lü b) Tam 5’li c) Küçük 6’lı d) 1 Oktav e) Büyük 2’li
6. Aşağıdakilerden hangisi ses gelişimini olumsuz etkileyen unsurlardandır?
a) Düzenli uyku uyumak b) Çok pest (kalın) ve çok tiz (ince) şarkılar söylemek
c) Sık sık boğazımızı temizlememek d) Normal konuşma tonunda konuşmak
e) Gürültülü ortamlarda yüksek sesle konuşmamak
7. Aşağıdakilerden hangisi sağlıklı bir ses için dikkat edilmesi gereken unsurlardan değildir?
a) Günde mutlaka iki litre su tüketimine özen gösterilmeli.
b) Beden ve ses sağlığı için, düzenli vücut egzersizleri yapılmalı.
c) Sigara ve alkol kullanılmalı, sigara içilen ortamlarda bulunulmamalı.
d) Stresten uzak durulmalı.
e) Mutasyon döneminde çok fazla ses egzersizleri yapılmalı.
8. Aşağıdakilerden hangisi Mutasyon Dönemi’nde karşılaşılabilecek ses rahatsızlıklarından değildir?
a) Ses ve nefes kontrolünün azlığı b) Entonasyon problemlerinin yaşanmaması
c) Sesin güçsüz ve cızırtılı çıkması d) Şarkı söylerken hava kaybı yaşanması
e) Ses renginin değişkenlik göstermesi
9. Ses genişliği aşağıdakilerden hangisine göre değişiklik gösterir?
a) Diyafram nefesini kontrollü kullanmamasına b) Eğitilmiş sese ve etkili konuşma becerisine
c) Larenksin ve ses tellerinin boyutuna d) Sürekli şarkı söylemeye
e) Teknik düzeye uygun eserlerin seslendirilmesine
10. Aşağıdakilerden hangisi şarkı söylerken doğru bir duruş için gerekli kurallardan değildir?
a) Ayaklar omuz genişliği hizasında birbirinden ayrı durmalı.
b) Omuz rahat bir pozisyonda olmalı ve sırt dik durmalı.
c) Kafa iki omuz hizasının tam ortasında yer almalı.
d) Kollar fazla acık olmamalı, rahat bir şekilde vücudun yanında bulunmalı.
e) Başımız sürekli geride olmalı
11. Ses türlerinin özellikleri ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?
a) Baslar genellikle göğüs sesi, tiz seslerde ise kafa sesi kullanırlar.
b) Altolar Falsetto kullanır.
c) Mezzo ve dramatik sopranolar her üç bölgeyi de ustaca kullanabilirler ve ses kalitesi yönünden daha çok aranan seslerdir.
d) Tenorlar genelde göğüs sesini kullanırken üst tonlarda kafa sesini kullanır. Daha üst tonlarda ise Falsetto kullanırlar.
e) Sopranolar, kafa sesi kullanır.

Ek 3'ün devamı

12. Ses Eğitimi ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

- a) Türk Sanat Müziği ve Türk Halk Müziğinde icra ve ses karakteri farklı ve kendine özgüdür.
- b) Türk Sanat Müziği ve Türk Halk Müziğindeki ses eğitimi opera sanatını destekleyen ses eğitiminden ayrı tutulmalıdır.
- c) Türk müziği eserlerini seslendirirken nağme yapma ön plandadır ve genellikle göğüs sesi kullanılır.
- d) Türk Sanat Müziği ve Türk Halk Müziği eserlerinin icrasında tiz seslerde ise kafa sesine başvurulabilir.
- e) Opera sanatının ses eğitiminde ise ses tekniği her zaman göğüs sesi olarak kullanılır.

13. Konuşma dilimizde birbirinden ayrı söylenen iki “a” vardır. Bunlardan biri “kalın a” diğeri de “ince a” dır. Bu iki “a”yı söylerken birbirinden ayırt etmek için “ince a”nın üzerine “^” işareti koyarak gösteririz. Buna göre aşağıdaki kelimelerden hangisi “İnce a” olarak söylenmelidir?

- a) Laf b) Kara c) Akraba d) Ana e) Kalem

14. Konuşma dilimizde birbirinden ayrı söylenen iki “e” vardır. Bunlardan biri “açık e” diğeri de “kapalı e”dir. “Açık e” de dil ileri doğru yükselirken. “Kapalı e” de dudak kenarları kulaklara doğru biraz yaklaşp çeneler hafifçe sıkılır. Buna göre aşağıdaki kelimelerden hangisi “Kapalı e” olarak söylenmelidir?

- a) Sene b) Eser c) Sen d) Emek e) Gece

15. “Sesin gerçek frekansında tona bağlı kalınarak söylenmesidir. Bir ezgiyi, sesin kayması ya da tonu bulamama sonucu yanlış ve kusurlu söylemeye detone denir. Sesin detone olması, gerekenden kalın ya da ince söyleme durumudur. Bu yüzden doğru, güzel ve etkili şarkı söyleyebilmek içindikkat edilmelidir.”
Yukarda boş bırakılan yere gelmesi gereken kavram hangisidir?

- a) Artikülasyon b) Fonasyon c)Entonasyon d) Diyafram e) Rözonans

Ek 4. MEB İzinleri

T.C.
TRABZON VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 82438636-605.99-E.16974611
Konu : Araştırma İzni
(Melek YILDIZ)

20.11.2020

TRABZON ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Lisansüstü Eğitim Enstitüsü)

Üniversiteniz Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Ana Bilim Dalı Müzik Eğitimi Bilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Melek YILDIZ'ın "**Güzel Sanatlar Liselerindeki Bireysel Ses Eğitimi Dersinin Hedeflerine Ulaşma Düzeyinin Değerlendirilmesi (Trabzon İli Örneği)**" isimli çalışmaları kapsamında araştırma önerileri ve ekleri Müdürlüğümüzce uygun görülmüş olup mühürlü örneği ve Valilik olur yazıları ekte gönderilmiştir.

Bahsi geçen olur yazısı ve ölçeklerin tarafınızdan araştırmacıya verilmesi hususunda; Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Hızır AKTAŞ
Vali a.
Millî Eğitim Müdürü

Ek: 1-Valilik Olurları
2-Mühürlü Örnekler

Trabzon İl Millî Eğitim Müdürlüğü
Strateji Geliştirme Şubesi (Ar-Ge Birimi)
e-posta : argetrabzon@gmail.com
Faks : (0 462) 230 43 74
İnt.Adresi : Trabzon.meb.gov.tr

Bilgi için:
Serkan HARPÜT (Şube Müdürü)
Ar-Ge Birimi
Telefon : (0 462) 223 55 52-1

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 5b16-aeb5-37fe-83f3-ca77 kod

Ek 5. Ölçek İzinleri

Tutum ölçeği

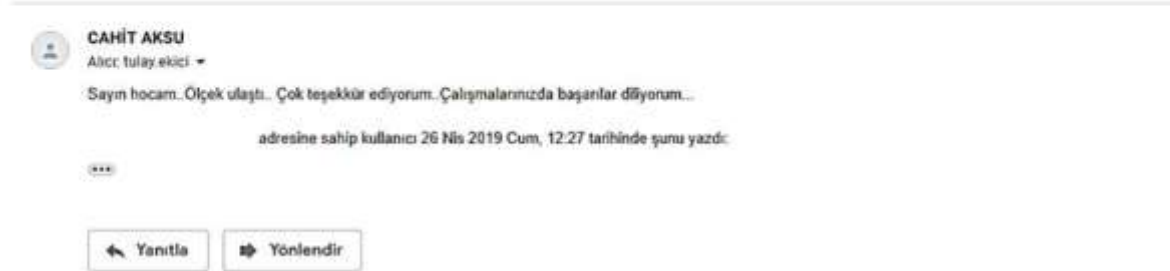

CAHİT AKSU

26 Nisan
Cum 11:26 (3
gün önce)

Alıcı: tulay.ekici

Tulay Hocam...Ben Trabzon Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölüm Müzik Eğitimi Anabilim Dalı öğretim üyesi Prof. Dr. Cahit AKSU...Bir öğrencimin güzel sanatlar lisesi bireysel ses eğitimi dersine ilişkin yüksek lisans tez çalışması için sizin geliştirdiğiniz "Bireysel Ses Eğitimi Dersine Yönelik Tutum Ölçeği" nizi atıf yaparak kullanmak istiyoruz. Bu konuda müsaadenizi ve müsaadeniz olursa da ölçeğin bir örneğini rica ediyoruz. Selam ve sevgilerimizle...

Ek 5 ‘in devamı

9. ÖZ GEÇMİŞ VE İLETİŞİM BİLGİLERİ

İlk ve orta öğrenimini Trabzon'da tamamladı. Lise öğrenimini Trabzon Güzel Sanatlar Lisesi Müzik Bölümü'nde tamamladı. 2014 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi Müzik Öğretmenliği bölümüne girdi. 2018 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi Müzik Öğretmenliği bölümünden mezun oldu. 2019 yılında Gümüşhane - Kelkit'te bulunan MEB Behiye Mustafa Doğan Ortaokuluna atandı.

